

”Uusia valmiuksia arkeen ja työelämään”

TYÖPAJATOIMINNAN VALTAKUNNALLISET SOVARI 2018 -TULOKSET

Riitta Kinnunen, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Sisällys

Johdanto.....	3
Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta	6
Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana.....	11
Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin	14
Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan.....	22
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista	28
Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista.....	35
Sovariin vastanneet valmentautijat	42

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 2019

Johdanto

SOVARI – SOSIAALISEN VAHVISTUMISEN MITTARI on työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden mittari. Sovarin tarkoituksena on mitata ja tuoda esille palveluiden sosiaalisesti vahvistavia vaikutuksia. Asiakkaiden sosiaalinen vahvistuminen nähdään työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön keskeisenä tavoitteena. Sovari täydentää työpajojen ja etsivän nuorisotyön tilastollista vaikuttavuustietoa, jolla seurataan asiakkaiden sijoittumista koulutukseen, työhön ja muihin palveluihin. Sovari-mittarin avulla työpajatoiminnasta ja etsivästä nuorisotyöstä saadaan valtakunnallisesti yhdenmukaista ja vertailtavaa vaikuttavuustietoa ja tunnuslukuja.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikutuksia asiakkaiden elämäntilanteisiin on tärkeää saada esille, jotta nähdään tuotettujen palveluiden merkitys ja tarve palvelujärjestelmässä. Sovarin tuottamalla tiedolla työpajatoimijat ja etsivää nuorisotyötä toteuttavat organisaatiot voivat osoittaa yhteistyötahoilleen ja sidosryhmilleen palveluiden laatua ja vaikuttavuutta asiakkaiden kokemusten perusteella. Työpajat ja etsivän nuorisotyön organisaatiot voivat hyödyntää tietoja myös oman toimintansa kehittämiseen. Valmentautujille on tärkeää osallisuus, tunne siitä, että heidän kokemuksensa tulevat kuulluiksi ja he voivat vaikuttaa työpajatoiminnan kehittämiseen.

Sovari-mittarin on kehittänyt ja sen ylläpidosta vastaa Valtakunnallinen työpajayhdistys (TPY) opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) tuella. Sovarin kehittämistyö on toteutettu tiiviissä yhteistyössä työpajojen ja etsivän nuorisotyön toimijoiden ja asiakkaiden kanssa.

Tässä raportissa keskitytään työpajatoiminnan Sovari-mittariin ja työpajojen valtakunnallisiin Sovari-tuloksiin (etsivän nuorisotyön valtakunnallinen raportti julkaistaan erikseen).

Sovari-mittari perustuu työpajojen valmentautujille suunnattuun anonyyymiin internet-kyselyyn. Työpajatoiminnassa valmentautijat vastaavat Sovari-kyselyyn työpajajaksonsa loppuvaiheessa. Kyselyyn vastaaminen järjestetään osana työpajatoimintaa. TPY:ssä on laadittu Sovarin käyttöä tukeva opaskirja¹, jossa kuvataan konkreettisesti Sovarin sisältö ja käsitellään sosiaalisen vahvistamisen osa-alueita ja periaatteita sekä mittarilla saatavan tiedon tulkitsemista ja hyödyntämistä.

Työpajatoiminnan Sovari sisältää kaksi arviointiosiota:

1. työpajatoiminnan *toteutuksen* ja
2. sen vaikutusten arvioinnin *sosiaalisen vahvistumisen* näkökulmasta.

Sovari-kyselyn ensimmäisessä arviointiosiossa valmentautijat arvioivat työpajatoiminnan toteutusta ja laatua. Työpajatoiminnan arvioinnin keskeisiä osa-alueita ovat 1) työtehtävät ja osallisuus, 2) yhteisöllisyys sekä 3) työ-

¹ Kinnunen, Riitta (2016): Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkaluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, Helsinki. http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

ja yksilövalmennuksessa tarjottu ohjaus ja tuki (kuvio 1). Nämä ovat kolme keskeistä kulmakiveä, joihin sosiaalinen vahvistaminen työpajatoiminnassa perustuu.

Kuvio 1. Työpajatoiminnan toteutuksen arviointiteemat Sovari-mittarissa.

Sovari-kyselyn toisessa arviointiosiossa valmentautujat arvioivat sosiaalisen vahvistumisen kokemuksiinsa työpajajakson aikana viidellä osa-alueella. Kukin osa-alue sisältää muutaman arviointikysymyksen. Asiakas arvioi, onko hän kokenut muutosta sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla palvelujakson aikana ja minkä suuntaista muutos on ollut.

Sovari-mittarin sosiaalisen vahvistumisen osa-alueita ovat 1) itsetuntemus, 2) sosiaaliset taidot ja 3) elämänhallinta, jotka ovat ihmiselle keskeisiä voimavaroja elämässä (kuvio 2). Lisäksi osa-alueisiin lukeutuvat 4) arjen asioiden hallinta ja 5) opiskelu- ja työelämävalmiudet, joissa sosiaalinen vahvistuminen ilmenee käytännössä arjessa suoriutumisenä ja etenemisenä opintojen ja työelämän poluilla.

Sovari-mittari tuottaa valtakunnallisia, alueellisia ja organisaatiokohtaisia tietoja ja tunnuslukuja sekä asiakkaiden omin sanoin kuvaamia kokemuksia työpajatoiminnan vaikuttavuudesta. Työpajoille tuotetaan lisäksi yksikkö- tai ryhmäkohtaisia tietoja, mutta henkilökohtaisia tuloksia Sovari ei tuota. TPY laatii Sovari-tulosten alueelliset ja organisaatiokohtaiset yhteenvedot sekä valtakunnallisen raportin kerran vuodessa. Organisaatiokohtaisissa ja alueellisissa yhteenvedoissa tulokset ovat vertailtavissa valtakunnallisiin tuloksiin.

Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastasi kaikkiaan 3883 valmentautujaa 150 työpajalta. Sovari 2018 -tulokset perustuvat syyskuun 2017 ja elokuun 2018 välisenä aikana kerättyihin tietoihin. Sovari-mittari on ollut käytössä vuodesta 2016 ja nyt kyseessä oli kolmas tiedonkeruu. Sovari on juurtunut työpajakentälle laajasti: nyt omat Sovari-tuloksensa sai 117 työpajaa. Sovaria käyttävät organisaatiot ovat lisääntyneet vuosittain ja kaudella 2018 kyselyyn saatujen vastausten määrä kasvoi edellisestä kaudesta 44 prosentilla.

Tässä raportissa esitellään valtakunnallisia Sovari 2018 -tuloksia työpajatoiminnasta. Ensin esitellään valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta sekä heidän kokemaa sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana. Sen jälkeen käydään läpi Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin ja työpajapalvelun mukaan. Lopuksi tuodaan esille valmentautujien omin sanoin kirjoittamia kuvauksia työpajatoiminnan tarjoamista kokemuksista ja sen vaikutuksista sekä työpajatoiminnan kehittämistarpeista.

Kuvio 2. Sosiaalisen vahvistumisen osa-alueet Sovari-mittarissa.

Valmentautujien näkemyksiä työpajatoiminnan toteutuksesta

SOVARI-MITTARILLA TUOTETAAN tietoa sosiaalista vahvistumista edistävien periaatteiden toteutumisesta työpajatoiminnassa. Myönteiset kokemukset työtehtävissä, yhteisöllisyydessä ja valmennuksessa rakentavat perustaa sosiaaliselle vahvistumiselle. Onnistuminen työpajan tehtävissä ja myönteisen palautteen saaminen ryhmän muilta jäseniltä ja valmentajilta tuottavat valmentautujalle hyväksytyksi tulemisen tunteita. Vahvistuneet käsitykset omista kyvyistä, työpajayhteisössä pärjääminen sekä kannustava valmennus edistävät tavoitteisiin pyrkimistä ja uuden oppimista, yrityksen ja erehdyksen kautta.²

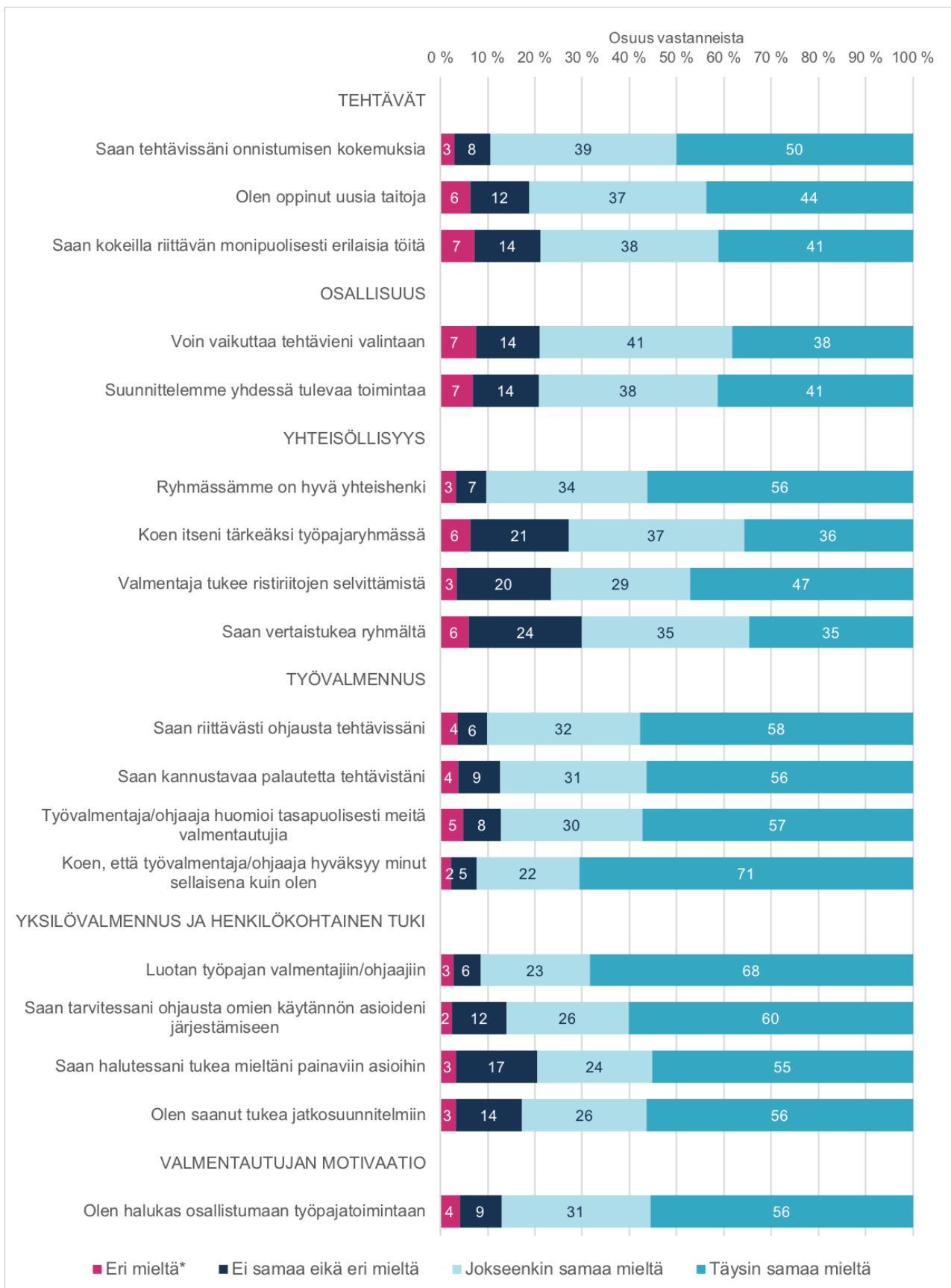
Työpajojen Sovari-tulosten mukaan edellä kuvatut periaatteet toteutuvat työpajatoiminnassa yleensä melko hyvin tai erittäin hyvin. Valmentautujille on järjestetty yleisesti sopivan haastavia ja antoisia tehtäviä, sillä lähes 90 % heistä on saanut tehtävissään onnistumisen kokemuksia ja hieman yli 80 % kokee oppineensa uusia taitoja (kuvio 3). Useimmat heistä, lähes 80 %, ovat myös saaneet kokeilla riittävän monipuolisesti erilaisia työtehtäviä. Nämä asiat ovat tärkeitä valmentautujan omien vahvuuksien tunnistamiseksi.

Osallisuuden toteutumista työpajalla osoittaa se, että valmentautujista lähes 80 % kokee voineensa vaikuttaa omien tehtäviensä valintaan. Samoin lähes 80 % katsoo, että tulevaa toimintaa suunnitellaan yhdessä. Osallisuuden toteutuminen tulee esille valmentautujien vastauksissa työpajatoiminnan annista muun muassa seuraavasti:

Työpaja on antanut toteuttaa itseään sekä ideoita pajan resurssien mukaisesti. Mikään idea ei ole niin 'hullu', etteikö siitä voisi keskustella ja katsoa mitä asian eteen voisi tehdä. Ainoat esteet ovat tilanpuute sekä tarvittavien välineiden hankinta varsinkin, kun on multimedialta tai musiikista kyse.

Työpaja on vahvistanut arvostusta itseäni, omaa panostani arvostetaan, ja sen mitä teen niin annetaan arvoa. Ideoitani kuunnellaan, vaikka eivät aina niin järkeviä olisikaan. Tulee huomioon otetuksi omana itsenä ja välillä löytää itsestään uusia kykyjä. Henki on huippuluokkaa. Olen ollut täällä ennekin ja halusin jälleen takaisin, niin mielestäni sekin kertoo jotain.

² Ks. Sovarin opaskirja: http://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

Kuvio 3. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokemukset työpajatoiminnasta (N=3883). (*Vastausvaihtoehdossa "eri mieltä" on yhdistetty vastausvaihtoehdot "jokseenkin eri mieltä" ja "täysin eri mieltä".)

Työpajan yhteishengen valmentautajat kokevat yleisesti hyväksi: valmentautujista 90 % on vähintään melko tyytyväisiä ryhmähenkeen työpajalla. Valmentautujista 73 % on kokenut itsensä tärkeäksi ryhmän jäseneksi työpajalla ja vertaistukea ryhmältään kokee saaneen 70 %. Kaikille valmentautujille ryhmään kuulumisen ei ole aivan sujuvaa, mihin voivat vaikuttaa aikaisemmat kielteiset kokemukset ryhmissä toimimisesta. Eräs valmentautuja kuvaa kokemuksiaan yhteisöllisyydestä seuraavasti:

Työpaja on paras työyhteisö, jossa olen koskaan ollut. Täällä jokainen saa olla oma itsensä ja tuntea tulevansa hyväksytyksi. Täällä välitetään ja kuunnellaan ja kannustetaan. Olen oppinut ryhmätyötaitoja ja viihtymään paremmin sosiaalisissa tilanteissa. Introverttinä ja erityisherkkänä olen yllättynyt, miten mukavaa voi olla näin sosiaalisessa työympäristössä työskenteleminen. Minulla on erinomainen esimies. Hän on huikea. Kaikista työkavereista tykkään aidosti. Tämä on muumitalo, josta jokainen löytää paikkansa! Vahva suositus työpaja-toiminnasta.

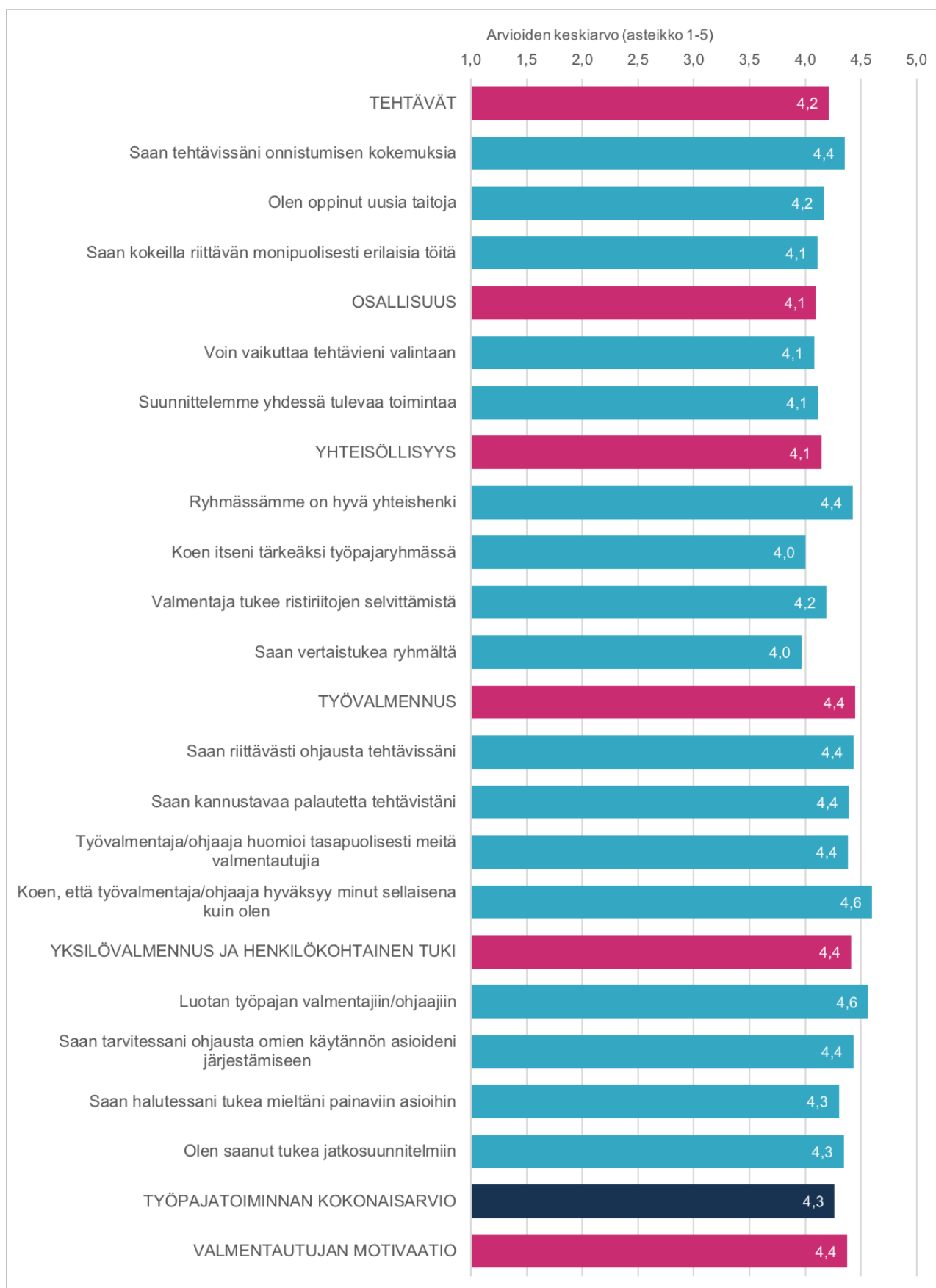
Sovari-tulosten mukaan valmentautajat ovat antaneet erityisen hyvät arviot sekä työvalmennukselle että yksilövalmennukselle. Sovari-tulosten perusteella työpajatoiminta tukee hyvin luottamuksen rakentumista valmentajiin ja vahvistaa itsensä hyväksytyksi kokemisen tunteita: 92 % valmentautujista luottaa työpajan valmentajiin ja kokee, että työvalmentajat hyväksyvät heidät sellaisina kuin he ovat.

Työpajojen työvalmentajat kohtelevat valmentautujia varsin tasapuolisesti ja arvostavasti: valtaosa valmentautujista on saanut kannustavaa palautetta ja kokee työvalmentajien huomioivan heitä ainakin melko tasapuolisesti. Yli puolet valmentautujista on erittäin tyytyväisiä näihin asioihin. Valmennuksessa pyritään tukemaan yhteishengen muodostumista: valmentautujista 77 % on kokenut, että valmentajat tukevat ristiriitojen selvittämistä. Reilu viidennes ei ole tätä mieltä, joten asiaan voi olla syytä kiinnittää enemmän huomiota. Toisaalta kaikissa valmentautujaryhmissä ei välttämättä esiinny selviteltäviä ristiriitoja.

Suurin osa valmentautujista on saanut ainakin melko hyvin ohjausta käytännön asioiden järjestämiseen ja tukea jatkosuunnitelmien tekemiseen työpajajakson aikana. Useimmat valmentautajat saavat halutessaan ainakin melko hyvin tukea myös mieltään painaviin asioihin. Yli puolet valmentautujista on erittäin tyytyväisiä näihin yksilövalmennukseen liittyviin asioihin. Toisaalta viidesosa vastaajista ei koe saavansa kovin hyvin tukea työpajalta. Tämä voi liittyä joko siihen, ettei kaikilla valmentautujilla ole tukitarpeita, tai tukipalvelut eivät ole riittäviä heidän tarpeisiinsa nähden.

Sovariin vastanneista valmentautujista kaikkiaan 96 % on kokenut työpajajaksonsa niin onnistuneena, että suosittelee työpajatoimintaa työttömänä olevalle kaverille. Tulos on valmentautujilta selkeä viesti siitä, että työpajatoiminta nähdään hyväksi ja hyödylliseksi palveluksi. Työpajatoimintaan ollaan kokonaisuutena tyytyväisiä.

Valtakunnallisten Sovari 2018 -tulosten mukaan työpajatoiminta saa valmentautujilta yleisarvosanan 4,3 asteikolla 1–5 (kuvio 4). Parhaimpiin arvosanoihin ylsivät työvalmennus (4,5) ja yksilövalmennus (4,4). Työtehtäville annettiin arvosana 4,2, osallisuuden toteutumiselle 4,1 ja työpajan yhteisöllisyydelle 4,1.

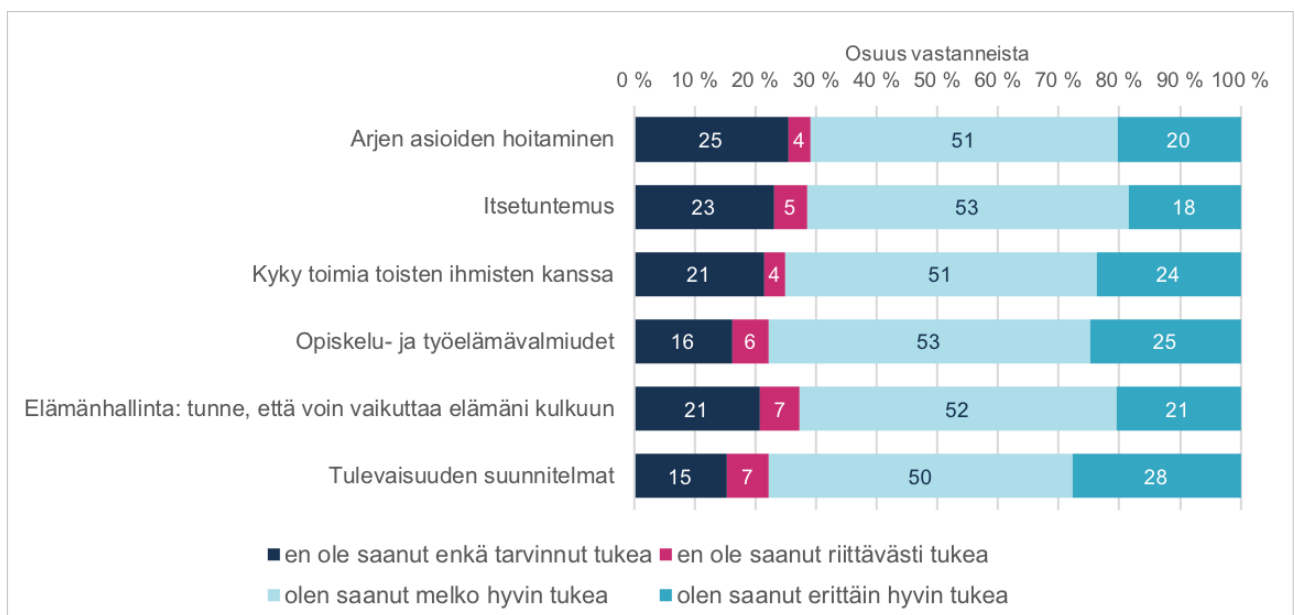

Kuvio 4. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 (N=3883).

Verrattuna edellisvuoden Sovari-tuloksiin työpajatoiminnan toteutukseen liittyvät tulokset ovat pysyneet valtaosin samalla tasolla. Vastausten keskiarvoissa on pieniä eroja, jotka eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Vuonna 2017 tapahtui myönteistä kehitystä valmentautujien osallisuudessa eli siinä, miten he olivat voineet vaikuttaa työtehtäviensä valintaan ja muuhun yhteiseen toimintaan työpajalla. Tällä kohentuneella osallisuuden tasolla on pysytty Sovari 2018 -tulosten mukaan edelleen.

Sovarin opaskirjassa³ on määritelty, että keskiarvon 4,1–4,5 saaneet periaatteet ovat toteutuneet työpajatoiminnassa hyvin ja kyse on toiminnan vahvuudesta. Sovari 2018 -tuloksissa lähes kaikki valtakunnallisen aineiston arviot sijoittuvat tälle välille. Opaskirjan määritelmän mukaan keskiarvo 3,6–4 merkitsee, että arvioitu periaate toteutuu kohtalaisesti, ja toiminnassa voi olla tältä osin kehittämistarpeita. Vuonna 2018, samoin kuin edeltävänä vuonna, tälle välille sijoittui vain kaksi arvioitavaa kohtaa: työpajan yhteisöllisyyttä kuvaavat väittämät ”Koen itseni tärkeäksi työpajaryhmässä” ja ”Saan vertaistukea ryhmältä”. Tältä pohjalta voidaan edelleen nostaa valtakunnalliseksi kehittämiskohteeksi työpajatoiminnassa yhteisöllisyyden vahvistaminen. Tämä tavoite nostettiin esille jo Sovari 2017 -tulosten pohjalta.

Yleisesti valmentautijat ovat kokeneet, että he ovat saaneet työpajalta tukea niihin asioihin, joihin ovat tarvinneet (kuvio 5). Yleinen kokemus on, että työpajatoiminta on antanut tukea niin arjen asioiden hoitamiseen, itsetuntemukseen, toimimiseen muiden ihmisten kanssa, opiskeluun ja työelämään liittyviin valmiuksiin kuin elämänhallintaan ja tulevaisuuden suunnitelmiinkin. Valmentautujista 4–7 % olisi toivonut enemmän tukea näissä asioissa kuin ovat työpajakaksensa aikana saaneet.

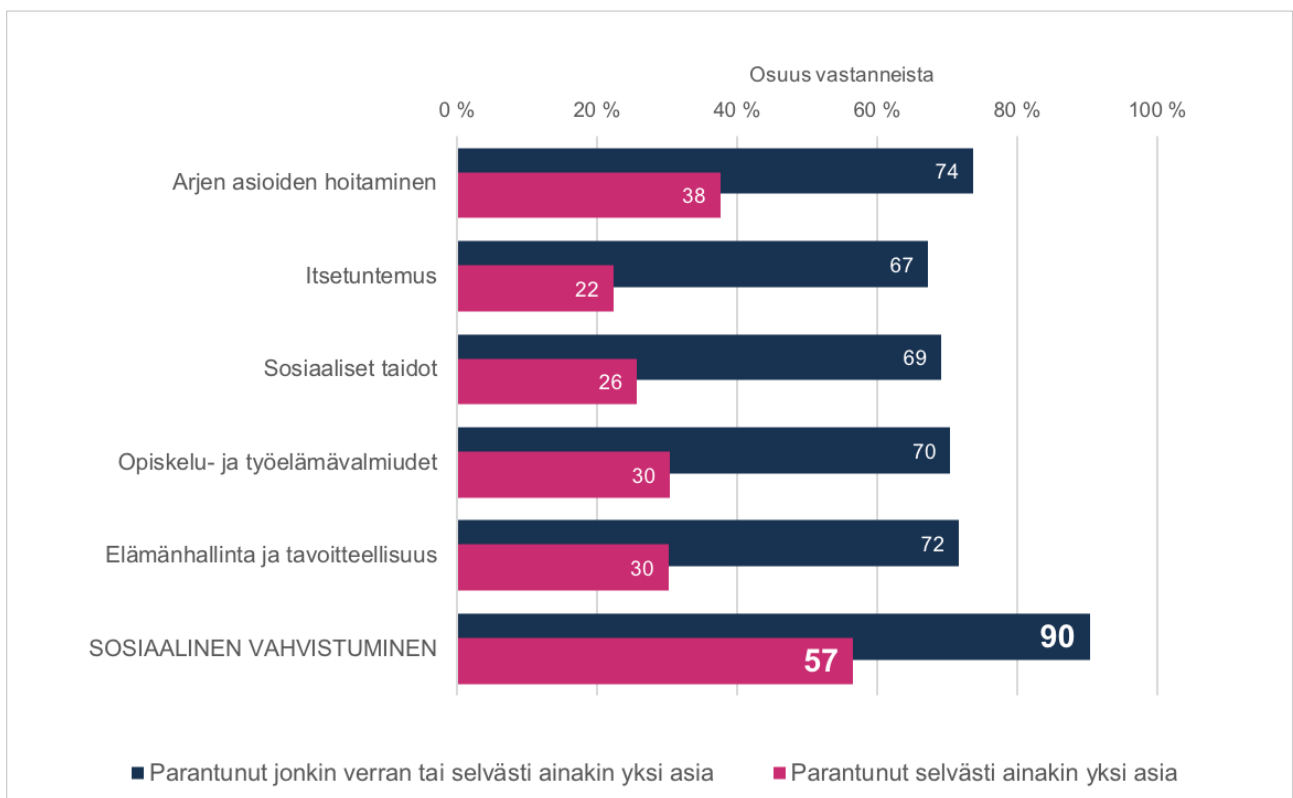
Kuvio 5. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema tuen tarve ja saanti työpajakaksensa aikana (N=3883).

³ https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf

Valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen työpajajakson aikana

VALTAKUNNALLISTEN SOVARI 2018 -TULOSTEN mukaan työpajojen valmentautujista 90 prosenttia on kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana. Selvää vahvistumista jakson aikana on kokenut 57 prosenttia valmentautujista (kuvio 6).

Useimmat valmentautijat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista useilla eri osa-alueilla samanaikaisesti. Myönteisiä edistysaskelia on koettu erityisesti arjen asioiden hallinnassa (74 % valmentautujista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (70 %) sekä elämönhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (72 %). Myönteistä muutosta on tapahtunut useimmilla valmentautujilla myös sosiaalisissa taidoissa (69 %) ja itsetuntemuksessa (67 %). Tulokset kertovat sosiaalisen vahvistumisen laaja-alaisuudesta ja eri osa-alueiden vahvasta yhteydestä: koetut edistysaskeleet yhdellä saralla liittyvät edistymisen kokemuksiin muissa elämäntaidoissa.

Kuvio 6. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana (N=3883).

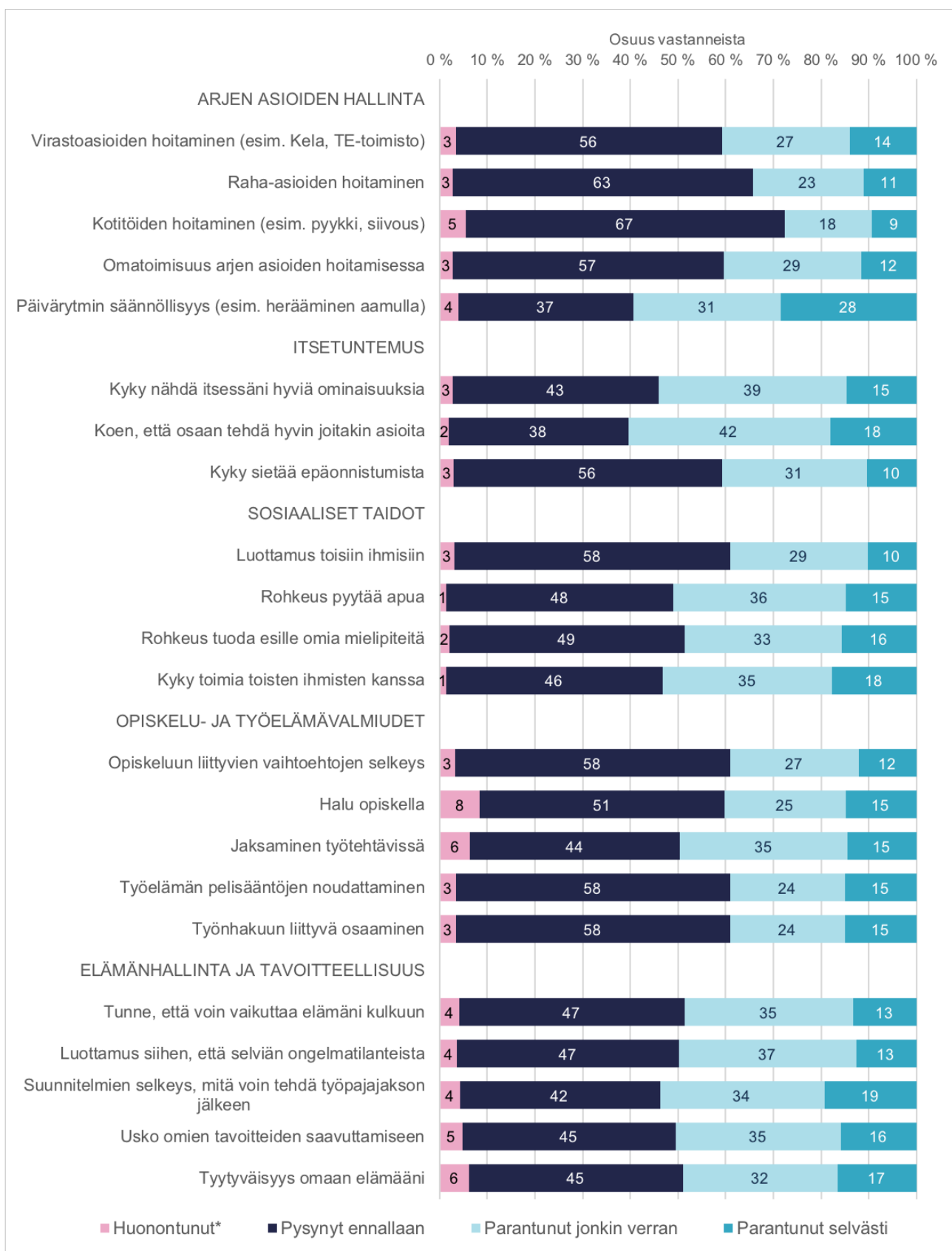
Verrattuna edellisvuoden tuloksiin sosiaaliseen vahvistumiseen liittyvät tulokset ovat laskeneet hienoisesti, mutta pysyneet suunnilleen samalla tasolla (muutos ei ole tilastollisesti merkitsevä). Sovari 2017 -tuloksissa valmentautujista 91 % (nyt 90 %) oli kokenut sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran työpajajakson aikana ja selvää vahvistumista oli kokenut 58 % (nyt 57 %) valmentautujista. Hienoista laskua on ollut erityisesti opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistumista kokeneiden osuudessa.

Edistyminen arjenhallinnassa merkitsee useimmiten päivärytmin parantumista (59 % valmentautujista) ja monen valmentautujan kohdalla myös omatoimisuuden lisääntymistä arjen asioiden hoitamisessa (41 %) (kuvio 7). Itsetuntemuksen kohentuminen tarkoittaa erityisesti vahvistumisen tunnetta siinä, että osaa tehdä hyvin joitakin asioita (60 %) ja että näkee itsessään hyviä ominaisuuksia (54 %). Sosiaalisten taitojen vahvistuminen viittaa etenkin parantuneeseen kykyyn toimia toisten ihmisten kanssa (53 %) sekä kasvaneeseen rohkeuteen pyytää apua (51 %) ja tuoda esille omia mielipiteitä muiden ihmisten kesken (49 %).

Opiskelu- ja työelämävalmiuksissa koetut myönteiset muutokset ilmenevät muun muassa työtehtävissä jaksamisessa (50 %), opiskeluhalukkuudessa (40 %) ja opiskeluun liittyvien vaihtoehtojen selkeydessä (39 %). Elämänhallinnan ja tavoitteellisuuden parantuminen merkitsee ennen kaikkea sitä, että suunnitelmat omassa elämässä eteenpäin ovat selkeytyneet (54 %) ja luottamus omien tavoitteiden saavuttamiseen on vahvistunut (50 %). Joka toisen valmentautujan kohdalla (50 %) kyse on myös luottamuksen vahvistumisesta siihen, että pystyy selviytymään mahdollisesti eteen tulevista ongelmatilanteista.

Sovari 2018 -tulosten perusteella työpajatoiminta on tukenut sosiaalista vahvistumista eniten seuraavissa asioissa:

- vahvistanut valmentautujien tunnetta omasta osaamisesta (60 %)
- parantanut valmentautujien päivärytmiä (59 %)
- vahvistanut omien hyvien ominaisuuksien tunnistamista (54 %)
- selkeyttänyt suunnitelmia elämässä eteenpäin työpajajakson jälkeen (54 %).

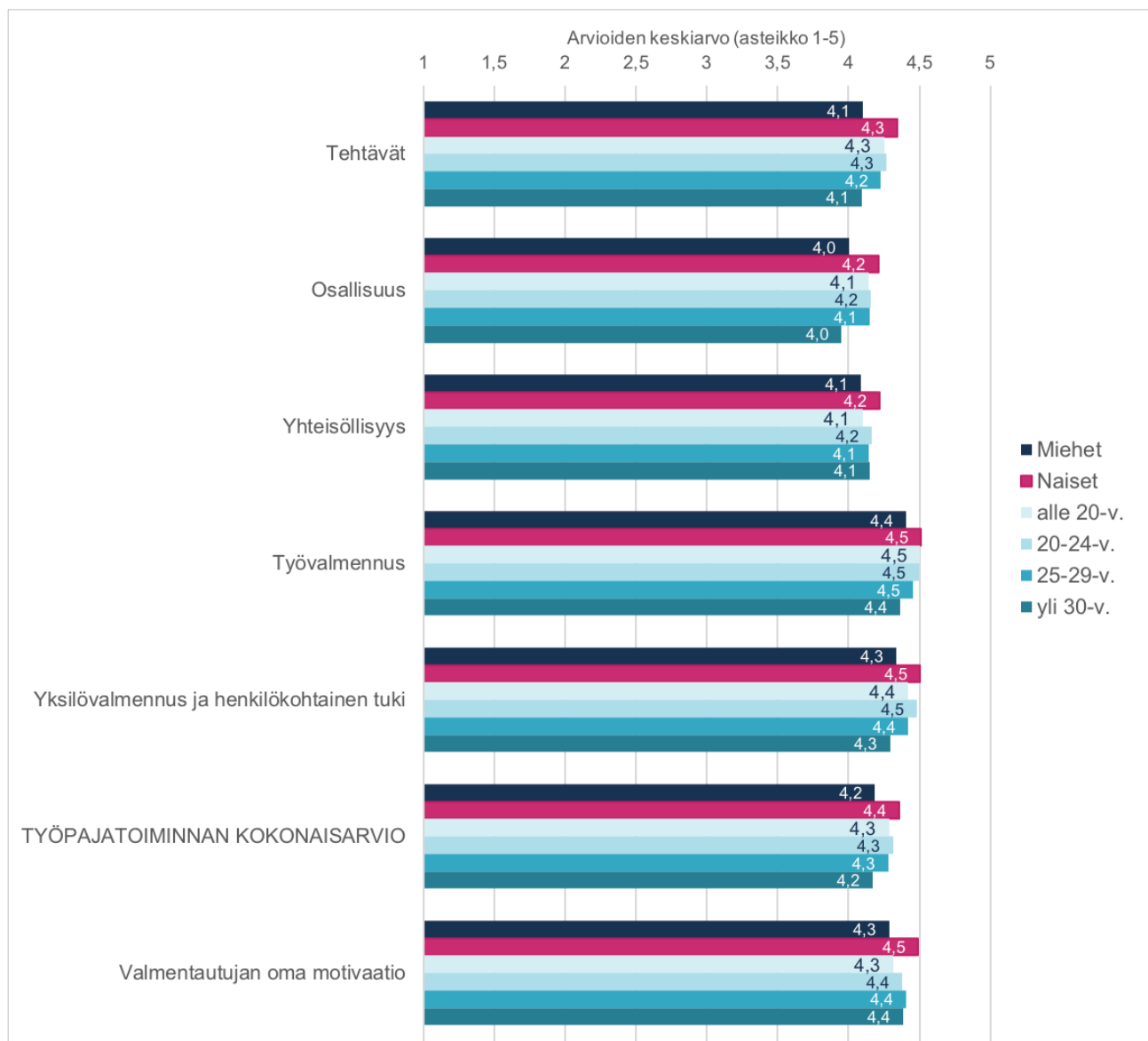

Kuvio 7. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema muutos sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla työpajajakson aikana (N=3883). (*Vastausvaihtoehdossa "huonontunut" on yhdistetty vastausvaihtoehdot "huonontunut jonkin verran" ja "huonontunut selvästi".)

Sovari-tuloksia valmentautujaryhmittäin

Tuloksia valmentautujien iän ja sukupuolen mukaan

Sovari-mittari on suunnattu sekä nuorten että aikuisten työpajatoimintaan. **Työpajatoiminnan toteutusta** koskevien **eri ikäryhmien** Sovari-tulosten vertailuissa tulee esille, että nuoret alle 29-vuotiaat valmentautijat ovat keskimääräisesti asteen verran tyytyväisempiä työpajan tarjoamiin tehtäviin, osallisuuteen työpajalla ja työvalmennukseen kuin yli 29-vuotiaat valmentautijat. Tyytyväisimpiä työpajatoimintaan kokonaisuutena ovat 20–24 -vuotiaat. Työpajatoiminta saa alle 30 -vuotiailta valmentautujilta yleisarvosanan 4,3 ja yli 30 -vuotiailta 4,2 (kuvio 8).

Kuvio 8. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 sukupuolen ja iän mukaan (N=3883).

Nämä ikäryhmien väliset erot ovat havaittavissa työpajan tehtävissä, osallisuudessa sekä työ- ja yksilövalmennuksessa. Erot ovat merkillepantavia mutta eivät suuria – työpajatoiminta saa kaikenikäisiltä valmentautujilta hyvän arvosanan. Pienimmät erot ikäryhmien välillä ovat siinä, kuinka hyväksi he ovat kokeneet työpajan yhteisöllisyyden: se saa kaikilta ikäryhmiltä suunnilleen yhtä myönteisen arvion, 4,1—4,2. Valmentautajat kokevat myös iästä riippumatta, että työvalmentajat ja ohjaajat hyväksyvät heidät sellaisina kuin he ovat: kaikki ikäryhmät antavat tästä erityisen hyvän arvosanan 4,5—4,6.

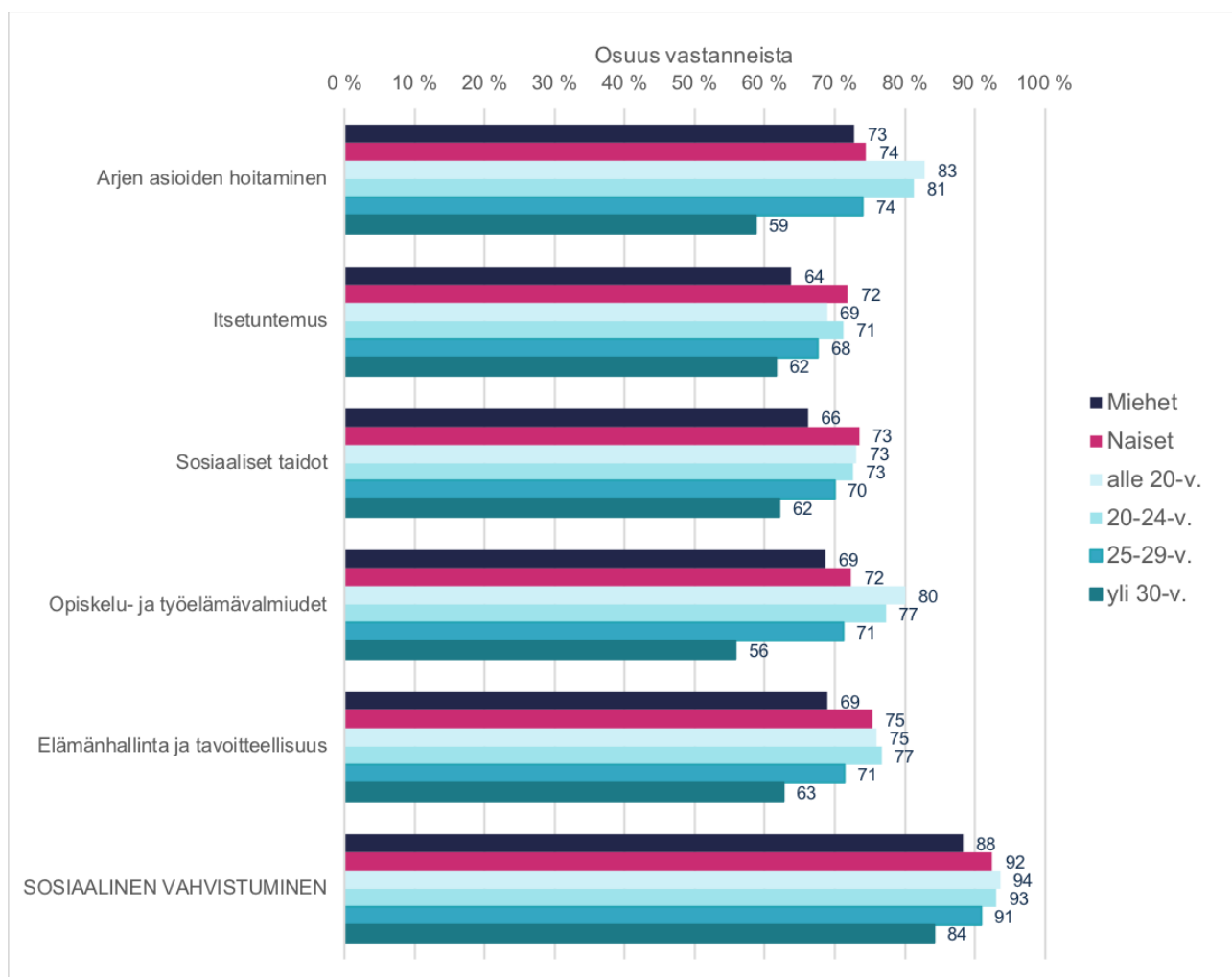
Valmentautujan motivaatiossa osallistua työpajatoimintaan ei ole tilastollisesti merkitsevää vaihtelua ikäryhmien välillä: työpajatoiminta on kaikenikäisille valmentautujille motivoivaa.

Sovari 2018 -tuloksista voidaan tehdä lisäksi seuraavia havaintoja ikäryhmiin liittyen:

- Yli 30 -vuotiaat valmentautajat kokevat vähemmän onnistumisen kokemuksia työtehtävissään ja ovat vähemmän tyytyväisiä tehtävien monipuolisuuteen ja uuden oppimisen mahdollisuuksiin työpajalla kuin nuoremmat valmentautajat. Tästä herää kysymys, tulisiko työpajatoiminnan työsisältöjen vaatimustasoa nostaa ja monipuolisuutta lisätä erityisesti vanhempien ikäryhmien kohdalla työkokemuksen ja osaamisen mukaan.
- Yli 30 -vuotiaat näkevät vaikutusmahdollisuutensa työpajatoiminnassa keskimääräisesti heikommiksi kuin nuoremmat ikäryhmät. Tulos voi kertoa siitä, että etenkin varttuneemmat valmentautajat haluavat vahvasti vaikuttaa työpajatoimintaan ja tehtäviin tai heille on tarjottu vähemmän näitä osallisuuden mahdollisuuksia kuin nuoremmille valmentautujille.
- Valmennus työpajalla saa kaikilta ikäryhmiltä hyvät arvosanat. Etenkin alle 30 -vuotiaat ovat tyytyväisiä saamaansa työ- ja yksilövalmennukseen. Työvalmennuksessa tämä ero ikäryhmien kesken tulee esille etenkin ohjauksen kannustavuudessa ja tasapuolisuudessa. Yksilövalmennuksessa ja henkilökohtaisessa tuessa nuoret ovat varttuneita valmentautujia tyytyväisempiä erityisesti ohjauksen saantiin mieltä painavissa asioissa ja jatkosuunnitelmissa. Tulos herättää kysymyksen, onko yli 30 -vuotiaille tarjolla valmennusta riittävästi. Toisaalta tulosten mukaan yli 30 -vuotiaiden kokema sosiaalisen vahvistamisen tarve on selkeästi pienempi kuin nuoremmilla. Heidän tuentarpeensa esimerkiksi elämänhallinnassa ja tulevaisuuden suunnitelmien tekemisessä on vähäisempi kuin nuoremmilla ikäryhmillä.
- Työpajatoiminnan yhteisöllisyyteen liittyvät tulokset eivät poikkea merkittävästi ikäryhmien kesken. Ikäryhmästä riippumatta kaikki valmentautajat kokevat yhteishengen työpajalla hyväksi ja antavat sille arvosanan 4,4 – 4,5. Useimmat valmentautajat kokevat saavansa työpajalla vertaistukea toisiltaan ja sen merkitys on yhtä suuri eri ikäryhmillä.

Sosiaalista vahvistumista kokevat yleensä kaikenikäiset valmentautajat työpajajaksonsa aikana. Sosiaalisen vahvistumisen kokemus on yleisin alle 20 -vuotiaiden ikäryhmässä ja vähenee ikävuosissa ylöspäin mentäessä: alle 20-vuotiaista 94 % on kokenut sosiaalista vahvistumista työpajajakson aikana, kun taas yli 30 -vuotiaiden ryhmässä osuus on 84 % (kuvio 9).

Sosiaalisen vahvistumisen ero näkyy selvimmin alle 30 -vuotiaiden ja yli 30 -vuotiaiden valmentautujien välillä. Eniten työpajatoiminnasta näyttävät sosiaalisen vahvistumisen näkökulmasta hyötyvän alle 30 -vuotiaat. Kuitenkin myös yli 30 -vuotiaista yli puolet on kokenut edistymistä sosiaalisen vahvistumisen kaikilla osa-alueilla työpajajakson aikana eli itsetuntemuksessa, sosiaalisissa taidoissa, arjenhallinnassa, opiskelu- ja työelämävalmiuksissa sekä elämänhallinnassa.

Kuvio 9. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajakajon aikana.

Sukupuolten välillä on eroa tyytyväisyydessä **työpajatoiminnan toteutukseen**. Naiset ovat yleisesti tyytyväisempiä työpajatoimintaan kuin miehet, mutta myös miehet antavat työpajatoiminnasta pääosin hyvät arvosanat. Ero sukupuolten välillä näkyy suurimpana tyytyväisyydessä työpajan tarjoamiin tehtäviin, valmentautujien osallistumisen sekä yksilövalmennukseen ja pienempänä tyytyväisyydessä työpajan yhteisöllisyyteen ja työvalmennukseen (kuvio 8).

- Sukupuolten väliset erot ovat suurimmat tehtävien tarjoamisessa uuden oppimisen kokemuksissa (asteikolla 1–5 miehiltä arvosana 4,0 ja naisilta 4,3), onnistumisen kokemuksissa (miehiltä arvosana 4,2 ja naisilta 4,5), tehtävien valintaan ja muuhun työpajatoimintaan vaikuttamisessa (miehiltä arvosanat 4,0 ja naisilta 4,2), kokemuksissa vertaistuen saamisesta (miehiltä arvosana 3,9 ja naisilta 4,1) sekä tuessa mieltä painaviin asioihin (miehiltä arvosana 4,2 ja naisilta 4,5) ja omien asioiden hoitamiseen (miehiltä arvosana 4,3 ja naisilta 4,5). Kaikissa näissä kysymyksissä miehet ovat olleet naisia vähemmän tyytyväisiä työpajan toimintaan ja sen tarjoamaan tukeen, ja erot ovat tilastollisesti merkitseviä.
- Tulosten mukaan naiset ovat myös hieman motivoituneempia osallistumaan työpajatoimintaan kuin miehet: halukkuus osallistua työpajatoimintaan saa miehiltä keskiarvon 4,3 ja naisilta 4,5 (tilastollisesti merkitsevä

ero). Valtaosa sekä miehistä (95 %) että naisista (97 %) kokee työpajatoiminnan kokonaisuutena niin onnistuneena, että suosittelee työpajatoimintaa myös työttömänä olevalle kaverilleen.

- On huomioitava, että kyselyyn vastanneiden miesten koulutustausta poikkeaa jossain määrin naisten koulutuksesta: naisista 41 % ja miehistä 45 % oli suorittanut ammatillisen koulutuksen. Tämä voi heijastua työpajan tehtäviin asetettuihin odotuksiin ja näin myös tyytyväisyytasoon. Työpajatoiminnassa on hyvä vahvistaa miesten onnistumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia uusien taitojen oppimiseen.

Valmentautujien kokemassa **sosiaalisessa vahvistumisessa** työpajajakson aikana on eroja sukupuolten välillä (kuvio 9). Naiset kokevat miehiä enemmän vahvistumista itsetuntemuksen, sosiaalisten taitojen ja elämänhallinnan osa-alueilla. Ero on samansuuntainen mutta pienempi opiskelu- ja työelämävalmiuksissa. Arjenhallinnan vahvistumisessa ei ole havaittavissa tilastollisesti merkitsevää eroa sukupuolten välillä. Kokonaisuutena valtaosa niin miehistä (88 %) kuin naisistakin (92 %) on kokenut ainakin jossakin asiassa myönteistä muutosta työpajajakson aikana. Naisista kuusi kymmenestä (62 %) kun taas miehistä viisi kymmenestä eli puolet (52 %) on kokenut jonkin selkeän myönteisen muutoksen työpajajakson aikana.

On merkille pantavaa, että miesten sosiaalisen vahvistumisen kokemus työpajajakson aikana on vähentynyt vuoden aikana: Sovari 2017 -tuloksissa miehistä 91 % oli kokenut sosiaalista vahvistumista, mutta osuus on laskenut tilastollisesti merkitsevästi 88 %:iin. Naisten kohdalla vastaavaa muutosta ei ole havaittavissa.

Tulosten mukaan miehet kokevat vähemmän tuen tarvetta kuin naiset useimmilla sosiaalisen vahvistamisen osa-alueilla. Voidaan pohtia, onko yksilövalmennuksessa ja henkilökohtaisessa ohjauksessa tarpeen kiinnittää enemmän huomiota miesten tukemiseen heidän mieltään painavissa asioissa ja vertaistuen saamiseen työpajaryhmältä vai onko tuensaanti tarpeisiin nähden riittävän hyvällä tasolla.

Sukupuolinäkökulmasta on hyvä tarkastella ja kehittää työpajan tehtäväsisältöjä niin, että ne tarjoavat myös miehille sopivasti haasteita, uuden oppimisen ja onnistumisen kokemuksia ja he itse pääsevät vaikuttamaan vahvemmin työtehtäviin ja muuhun toimintaan työpajalla.

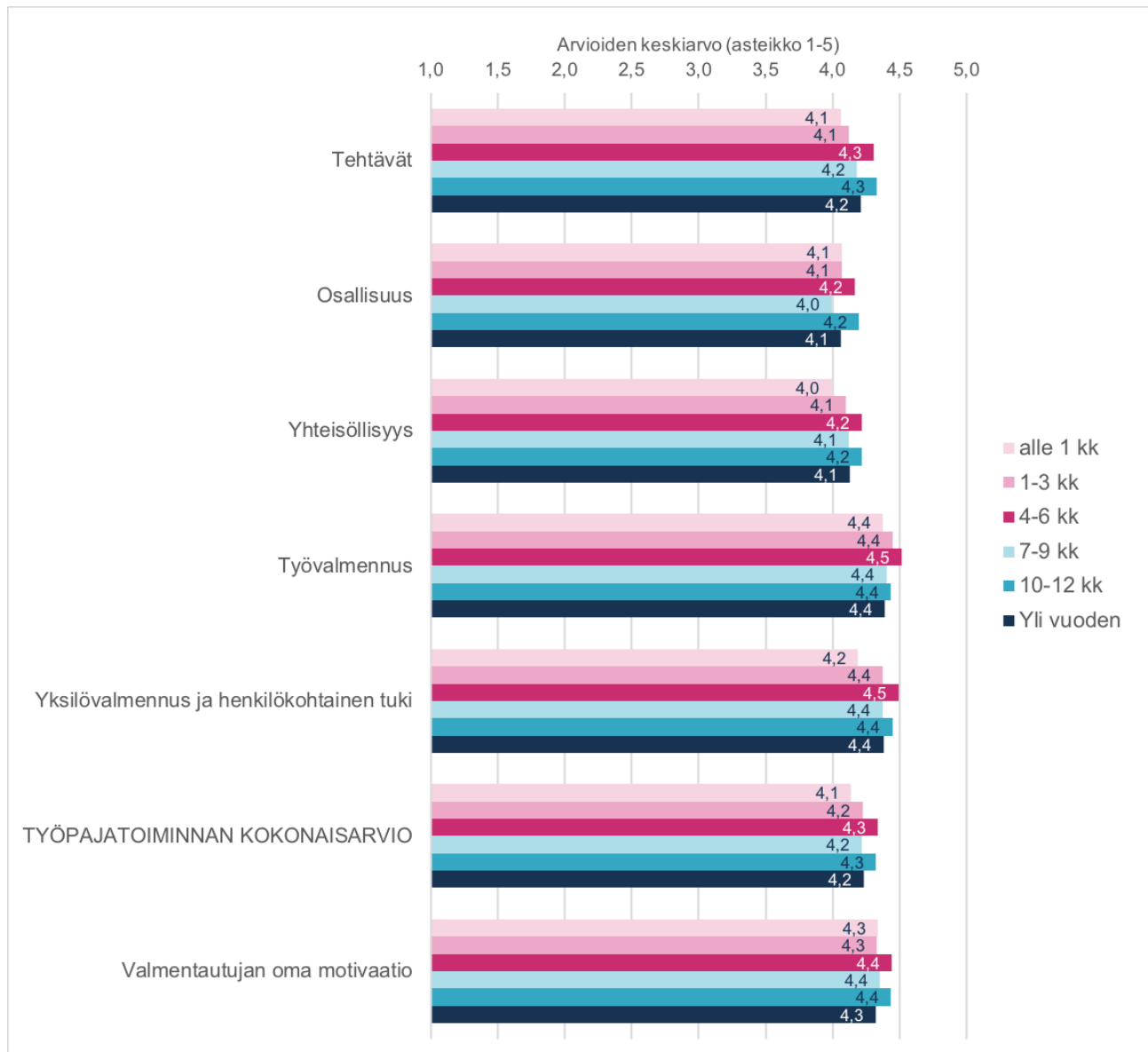
Työpajajakson kesto

Työpajajakson kesto Sovari 2018 -kyselyyn vastaamisen ajankohtana osoittaa, että keskimäärin tyytyväisimpiä **työpajatoiminnan toteutukseen** ovat 4-6 kuukautta sekä 10-12 kuukautta työpajalla olleet valmentautijat (kuvio 10). Sovari 2017 -tuloksissa tyytyväisimpiä olivat 7-9 kuukautta työpajalla olleet. Tulosten mukaan tyytyväisyys työpajatoimintaan kasvaa asteittain ensimmäisten kuukausien aikana. Toisaalta tyytyväisyys työpajatoimintaan näyttää hiipuvan ensimmäisen vuoden työpajajakson jälkeen. Tämä kehityskaari näkyy työpajan tehtävissä, yhteisöllisyydessä sekä työ- ja yksilövalmennuksessa. Sen sijaan osallisuuden kokemuksessa ja valmentautujan omassa motivaatiossa osallistua työpajatoimintaan ei ole vastaavaa kehityskaarta näkyvissä.

Kaikki valmentautujaryhmät antavat työpajatoiminnalle keskimääräisesti hyvän yleisarvion riippumatta siitä, kuinka pitkään valmentautuja on ollut työpajalla. Etenkin työvalmennus saa hyvät arviot valmentautujilta jo ensimmäisen työpajakuukauden aikana. Ensinnäkin tästä voidaan päätellä, että valmentautujien vastaanotto työpajalle on yleisesti hyvä ja kokemukset työpajatoiminnasta jo ensimmäisen kuukauden aikana ovat yleensä myönteisiä. Valmentautijat kokevat tulevansa hyväksytyiksi sellaisena kuin ovat ja saavat luottamusta valmentajia

kohtaan hyvinkin nopeasti. Toiseksi työpajatoiminnan mielekkääksi kokeminen vahvistuu ensimmäisten kuuden kuukauden aikana ja pysyy korkealla vielä vuodenkin jälkeen.

Ensimmäisten kuukausien aikana valmentautujat saavat kokemusta erilaisista työtehtävistä ja tunne uuden oppimisesta ja onnistumisista vahvistuu. Yhteisöllisyys kehittyy kuukausien mittaan, kun valmentautujat alkavat kokea itsensä entistä tärkeämmäksi omassa työpajaryhmässään ja vertaistuen kokemus vahvistuu. Yksilövalmennuksesta saatu tuki vahvistuu kuukausien myötä, ja valmentautujat saavat enemmän ohjausta omien henkilökohtaisten asioiden järjestämiseen ja tukea mieltään painaviin asioihin. Myös jatkosuunnitelmat jäsentyvät kuukausien mittaan. Nämä ovat asioita, joita saavutetaan parhaiten useita kuukausia kestävässä työpajajakson aikana.

Kuvio 10. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 työpajajakson keston mukaan (N=3883).

Työpajajakson kesto näkyy myös valmentautujien **sosiaalisen vahvistumisen** kokemuksessa (kuvio 11). Sovari 2018 -tuloksissa sosiaalista vahvistumista ovat kokeneet yleisimmin 4–6 kuukautta sekä 10–12 kuukautta työpajalla olleet. Sovari 2017 -tuloksissa sosiaalista vahvistumista kokivat eniten 7–9 kuukautta työpajalla olleet. Vaikuttavuus on linjassa myönteisten työpajakokemusten kanssa: onnistunut työpajatoiminta tuottaa myönteisiä kokemuksia ja sosiaalista vahvistumista.

Etenkin arjen asioiden hoitamisessa tapahtuu valmentautujilla kohentumista jo alle neljän kuukauden työpajajaksoilla. Näyttää siltä, että työpajatoiminnan käynnistyessä valmentautijat yleensä ryhdistäytyvät nopeasti, mikä näkyy etenkin päivärytmin hallinnassa jo ensimmäisen kuukauden aikana. Etenkin itsetuntemuksen ja sosiaalisten taitojen vahvistumista koetaan yleisemmin tätä pidemmällä, vähintään useamman kuukauden työpajajaksoilla. Sama kehityskaari on havaittavissa opiskelu- ja työelämävalmiuksissa sekä elämänhallinnassa: pitemmät, usean kuukauden työpajajaksot tuottavat eniten tuloksia.

On merkille pantavaa, että kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla valmentautujista valtaosa (56–71 %) kokee edistysaskelia jo ensimmäisen kuukauden aikana. Yli vuoden ajan jatkuneilla työpajajaksoilla sosiaalisen vahvistumisen kokemus hiipuu jonkin verran. Kahden vuoden Sovari-tulosten valossa näyttää siltä, että myönteisin vahvistava kokemus työpajatoiminnasta saavutetaan 4–12 kuukauden työpajajakson aikana.

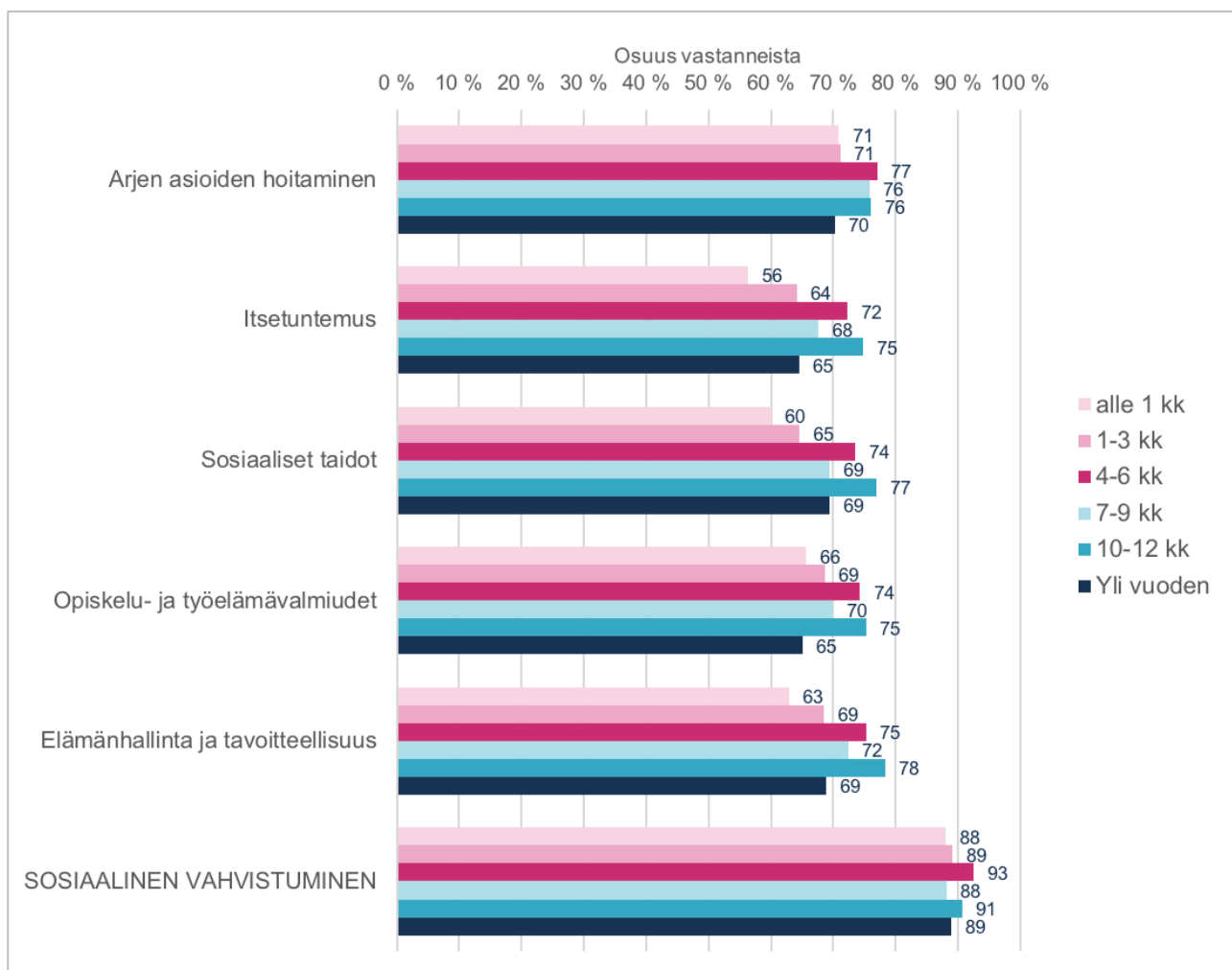
Etenkin kuntouttavassa työtoiminnassa sosiaalista vahvistumista on tapahtunut sitä enemmän mitä pitempään työpajajakso on kestänyt ja parhaat kokemukset on saavutettu 10–12 kuukautta työpajalla olleiden kohdalla. Palkkatuella ja työkokeilussa olleiden valmentautujien kohdalla on havaittavissa enemmän yksilöllistä vaihtelua: jo 4–6 kuukauden ajanjaksoilla on koettu paljon myönteisiä muutoksia, mutta toisaalta 10–12 kuukautta tai yli vuoden työpajalla olleiden tulokset ovat myös erityisen myönteisiä. Keskeinen lähtökohta työpajatoiminnassa on sovittaa työpajajakson pituus valmentautujan tarpeiden mukaan.

Valmentautujien tuen tarpeet vaihtelevat sen mukaan, kuinka pitkään he ovat olleet työpajalla. Alle kuukauden työpajalla olleiden tuen tarpeet ovat vähäisimmät, mutta heistäkin 60–72 % on kokenut tarvinneensa tukea sosiaalisen vahvistamisen eri osa-alueilla. Suurimmat tuentarpeet tulevat esille 10–12 kuukautta pajalla olleiden ryhmässä: heistä 79–91 % on kokenut tarvinneensa tukea sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla. Yli vuoden työpajalla olleiden kokemus omista tukitarpeistaan on keskimääräisellä tasolla. Pitkille työpajajaksoille on siis ohjautunut valmentautujia, jotka myös tunnistavat sosiaalisen vahvistumisen tarpeitaan laajasti.

Yli vuoden työpajalla olleissa valmentautujissa on yli 60 % miehiä. Lähes joka neljäs heistä on ylittänyt 50 vuoden iän ja yhteensä puolet on vähintään 30 vuotta täyttäneitä. He ovat siis keskimääräisesti muita valmentautujia iäkkäämpiä.

Ensimmäistä kuukautta työpajalla olleista valmentautujista jo 88 % on kokenut sosiaalista vahvistumista ainakin jossakin asiassa työpajajaksonsa aikana. Paras tulos on saavutettu 4–6 kuukautta työpajalla olleiden kohdalla: heistä 93 % on kokenut jonkinlaista sosiaalista vahvistumista.

On huomioitava, että edellä kuvatut tulokset työpajatoiminnan kestosta eivät perustu samojen valmentautujien pitkittäisseurantaan yli vuoden aikajänteellä, vaan *eri* valmentautujaryhmien saavuttamaan sosiaalisen vahvistumisen asteeseen erimittaisten valmennusjaksojen aikana. Valmentautujien elämäntilanne ja muut taustatekijät vaihtelevat työpajajakson keston mukaan, joten ryhmät eivät ole aivan vertailukelpoisia keskenään eikä niistä voida tehdä aivan suoria päätelmiä eripituisten työpajajaksojen vaikutuksista.

Kuvio 11. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajajakson aikana jakson keston mukaan.

Käyntitiheys työpajalla

Valmentautujien käyntitiheys työpajalla heijastuu **työpajatoiminnan toteutuksen** Sovari-tuloksiin. Valmentautajat antavat sitä myönteisempiä arvioita työpajatoiminnasta mitä useammin he käyvät työpajalla. Kuitenkaan tyytyväisyydessä ei ole merkittävää eroa siinä, käykö valmentautuja neljä tai viisi kertaa viikossa työpajalla. Ero on havaittavissa etenkin yksi tai kaksi kertaa työpajalla käyvien valmentautujien välillä – jo siinä määrin työpajakäyntien lisäämisellä viikkoon on suurin merkitys. Myös valmentautujien motivaatio osallistua työpajatoimintaan vaihtelee sen mukaan, kuinka usein he käyvät työpajalla: motivaatio on korkein niillä valmentautujilla, jotka käyvät työpajalla neljä tai viisi kertaa viikossa.

Valmentautujien käyntitiheys työpajalla heijastuu **työpajatoiminnan toteutuksen** Sovari-tuloksiin. Valmentautajat antavat sitä myönteisempiä arvioita työpajatoiminnasta mitä useammin he käyvät työpajalla. Ero on havaittavissa etenkin yksi tai kaksi kertaa työpajalla käyvien valmentautujien välillä – toisen käynnin lisääminen viikkoon lisää tyytyväisyyttä eniten. Tyytyväisimpiä työpajatoimintaan ovat neljä tai viisi kertaa viikossa työpajalla käyvät valmentautajat; heidän välillään ei ole merkittävää eroa tyytyväisyyden tasossa. Myös valmentautujien motivaatio osallistua työpajatoimintaan vaihtelee sen mukaan, kuinka usein he käyvät työpajalla: motivaatio on korkein niillä

valmentautujilla, jotka käyvät työpajalla neljä tai viisi kertaa viikossa. Käyntimäärä työpajalla onkin voitu suunnitella valmentautujan motivaatiotason mukaan.

Useita kertoja viikossa työpajalla käyvät valmentautijat ovat harvemmin käyviä tyytyväisempiä työpajatehtävien antiin eli niiden tarjoamiin onnistumisen kokemuksiin, uusien taitojen oppimiseen ja töiden monipuolisuuteen. Käyntitiheydellä on suora yhteys myös siihen, kuinka hyvin valmentautuja saa vertaistukea ja kuinka tärkeäksi hän kokee itsensä työpajaryhmässä. Lisäksi käyntimäärä liittyy samansuuntaisesti siihen, kuinka tyytyväinen valmentautuja on työ- ja yksilövalmennuksen toteutumiseen. Myös vaikutusmahdollisuutensa työpajatoimintaan ovat kokeneet paremmaksi he, jotka käyvät työpajalla useita kertoja viikossa, kuin vain 1-2 kertaa käyvät.

On muistettava, että käyntitiheys työpajalla on sovittu valmentautujan elämäntilanteen ja tuen tarpeiden mukaan, ja hänen jaksamisensa vaikuttaa mahdollisuuksiin osallistua työpajatoimintaan. Nämä tekijät vaikuttavat myös työtehtävien sisältöön. Toisaalta työpajaryhmän yhteishenki sekä kokemus siitä, että saa valmentajilta hyväksyntää ja tasapuolista kohtelua, eivät riipu siitä, kuinka usein valmentautuja käy työpajalla.

Käyntitiheys työpajalla näkyy **sosiaalisen vahvistumisen** kokemuksissa siten, että 3–5 kertaa viikossa työpajalla käyvät kokevat kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla vahvempaa edistymistä kuin työpajalla vain 1–2 kertaa käyvät. 3–5 kertaa viikossa työpajalla käyminen tukee siis sosiaalisen vahvistumisen kokemusta selvästi paremmin kuin vain 1–2 kertaa viikossa työpajalla käyminen. Vahvinta edistymistä lähes joka osa-alueella ovat kokeneet 4 kertaa viikossa työpajalla käyvät. Tämä tulos voi liittyä siihen, että neljä kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on paljon sellaisia, joilla on toisaalta ollut vahva tarve sosiaaliselle vahvistumiselle, mutta toisaalta heidän jaksamisensa on kuitenkin kohtuullisen hyvää verrattuna yhdestä kahteen kertaa työpajalla käyviin. Viisi kertaa viikossa työpajalla käyvien joukossa on puolestaan niitä, joilla ei sosiaalisen vahvistumisen tarvettakaan ole ollut niin paljon.

Nämä erot tulevat esille esimerkiksi sosiaalisissa taidoissa seuraavasti: sosiaalisten kanssakäymisen taitojen vahvistumista on kokenut kerran viikossa työpajalla käyvistä 52 %, 2 kertaa työpajalla käyvistä 65 %, 3 kertaa käyvistä 68 %, neljä kertaa käyvistä 74 % ja viisi kertaa viikossa työpajalla käyvistä 71 %. Tarkasteltaessa sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena kerran viikossa työpajalla käyvistä 77 % on kokenut vähintään jonkin verran sosiaalista vahvistumista ainakin jonkin osa-alueen osalta, kun vastaava osuus neljä kertaa pajalla käyvistä on 93 %.

Tässäkin on huomioitava, että eri valmentautujaryhmien kohdalla elämäntilanteet ja toiminnan tavoitteet ovat erilaisia. 1–2 kertaa viikossa työpajalla käyvien valmentautujien elämäntilanteet voivat olla haasteellisia ja merkittävää voi olla jo se, että valmentautuja saapuu työpajalle sovittuina päivinä. Työpajatoimintaan aktiivisesti osallistumisen myötä voidaan saavuttaa tuntuvampia tuloksia sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueilla.

Sovari-tuloksia työpajapalvelun mukaan

SEURAAVASSA TARKASTELLAAN VALMENTAUTUJIEN KOKEMUKSIA työpajatoiminnasta sen mukaan, missä palvelussa he ovat olleet työpajalla. Tarkastelu sisältää työkokeilussa (N=1095), palkkatuella tai muussa työsuhteessa (N=442) sekä kuntouttavassa työtoiminnassa (N=1850) olleiden valmentautujien kokemusten vertailua työpajatoiminnan toteutuksesta ja sosiaalisesti vahvistavista vaikutuksista. Lisäksi tarkastellaan työpajan starttivalmennukseen osallistuneiden valmentautujien (N=494) kokemuksia työpajatoiminnasta ja sen vaikutuksista.

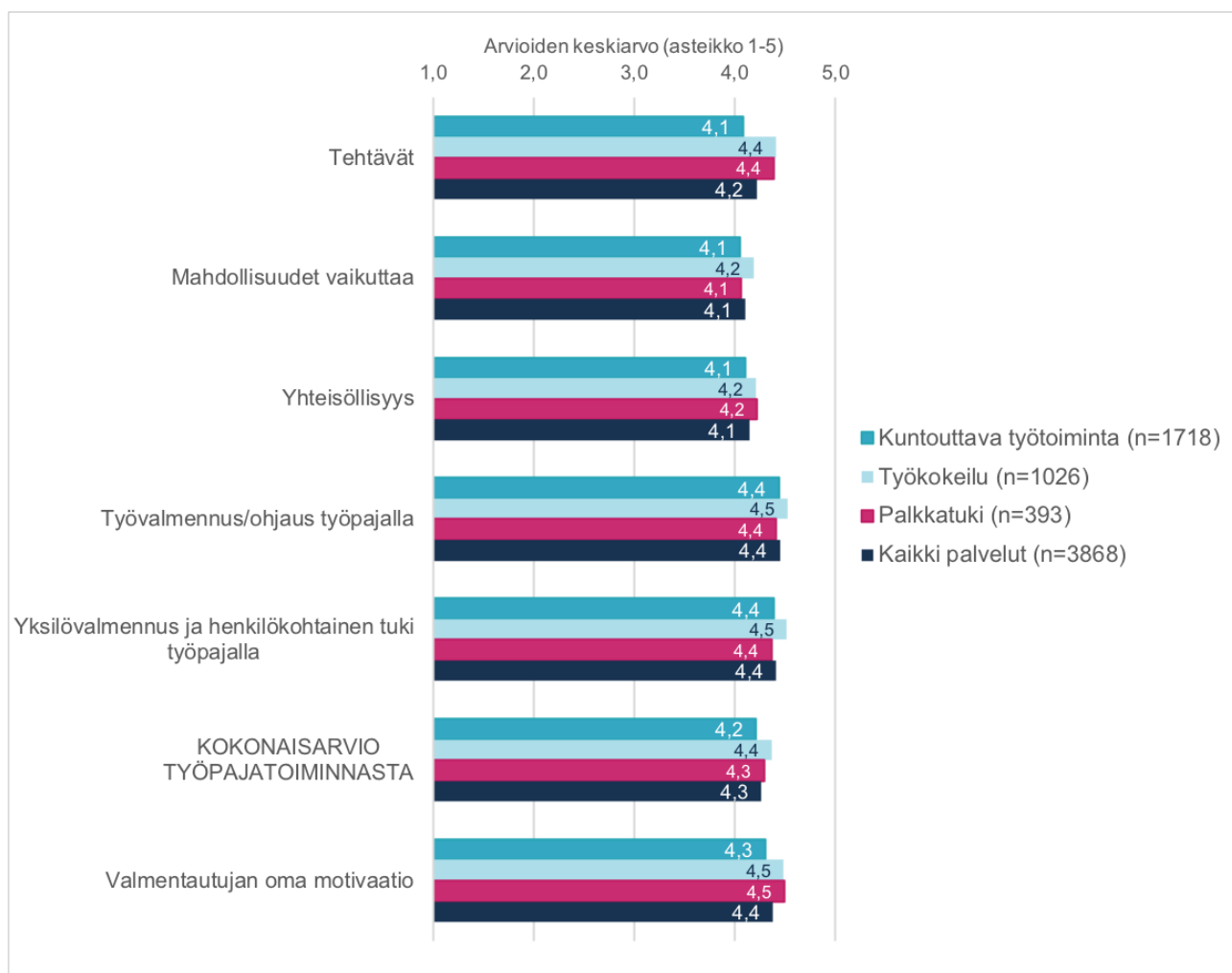
Työpajatoiminnan toteutukseen kokonaisuutena ovat tyytyväisimpiä työpajalla työkokeilussa olleet valmentautajat (kuvio 12). Parhaimmat arvosanat valmennuksesta ja valmentautujien osallisuudesta työpajatoimintaan antavat työkokeilussa olleet. Parhaimmat arvosanat työpajan tehtävistä ja yhteisöllisyydestä puolestaan antavat työkokeilussa olleiden lisäksi myös palkkatuella olleet valmentautajat. Myös motivaationsa osallistua työpajatoimintaan arvioivat parhaimmaksi työkokeilussa ja palkkatuella olleet (4,5 asteikolla 1-5) ja astetta heikommaksi (4,3) kuntouttavassa työtoiminnassa olleet valmentautajat.

Työkokeilussa olleet valmentautajat ovat kokeneet **sosiaalista vahvistumista** keskimääräisesti vahvemmin kuin muissa palveluissa olleet valmentautajat (kuvio 13). Myös kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista enemmän kuin palkkatuella tai työsuhteessa olleet valmentautajat. Kokonaisuudessaan sosiaalista vahvistumista on kokenut 94 % työkokeilussa olleista, 89 % kuntouttavassa työtoiminnassa olleista ja 88 % palkkatuella työskennelleistä.

Lähtökohtaisesti kuntouttavassa työtoiminnassa olleet valmentautajat ovat kokeneet tuentarpeensa suurimmaksi ja palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleet pienimmäksi työpajajakson aikana. Työpajoille ohjataan asiakkaita eri palveluihin juurikin heidän lähtötilanteidensa ja tuentarpeiden mukaisesti, mikä heijastuu sosiaaliseen vahvistumiseen. Kussakin palvelussa painottuvat niiden omat sisällöt ja tavoitteet.

Työpajalla **työkokeilussa** olleet valmentautajat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä kaikkiin työpajatoiminnan osa-alueisiin, tehtäviin, yhteisöllisyyteen ja valmennukseen. Tyytyväisimpiä he ovat työ- ja yksilövalmennukseen. Työkokeilun aikana työpajalla valmentautajat ovat kokeneet saaneensa hyvin tukea jatkosuunnitelmiinsa: niihin on saanut erittäin hyvin tukea yli 60 % valmentautujista ja yhteensä 87 % vähintään melko hyvin. Työkokeilu on siihen osallistuville myös motivoivaa: Sovari-tulosten mukaan yli 60 % työkokeiluun osallistuneista on erittäin motivoituneita työpajatoimintaan ja yhteensä 90 % vähintään melko motivoituneita.

Työkokeilussa olleet valmentautajat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista etenkin arjenhallinnassa (80 % vastaajista), opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (78 % vastaajista) sekä elämänhallinnassa (77 % vastaajista) työpajajakson aikana (kuvio 13). Arjenhallinnassa nimenomaan päivärytmi on asia, johon on tullut ryhtiä niin työkokeilussa olleiden kuin muidenkin valmentautujien kohdalla.

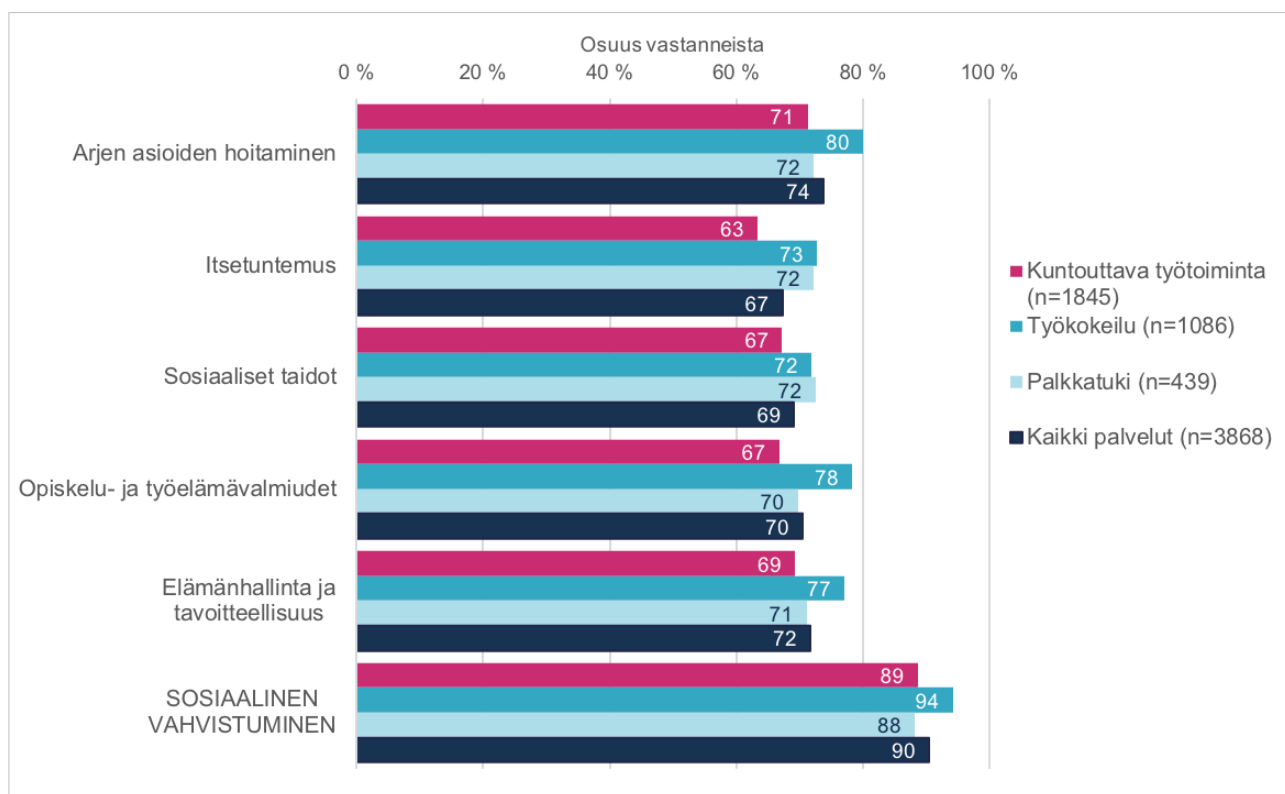

Kuvio 12. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 työpajapalvelun mukaan.

Palkkatuella tai työsuhteessa työskennelleet valmentautijat ovat keskimääräistä tyytyväisempiä työtehtäviin ja yhteisöllisyyteen työpajalla. Tulosten mukaan työtehtävät tarjoavat erityisesti näille valmentautujille sekä työkokeilussa oleville onnistumisen kokemuksia sekä mahdollisuuksia kokeilla erilaisia työtehtäviä ja oppia uusia taitoja.

Palkkatuella ja työsuhteessa olevien kohdalla työpajan ryhmädynamiikka näyttää toimivan parhaiten: etenkin he kokevat itsensä tärkeäksi työpajaryhmässään ja saavansa ryhmältä vertaistukea. Valmentajien tuki ristiriitojen selvittämisessä on ollut keskimääräistä vähäisempää – ehkä siihen ei ole ollut tarvettakaan.

Palkkatuella tai muussa työsuhteessa olleista valmentautujista valtaosa on kokenut sosiaalista vahvistumista työpajakson aikana: edistysaskelia koetaan yleensä kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla. Lähtökohtaisesti näillä valmentautujilla on keskimääräistä vähemmän tuentatarpeita, mutta kokemus sosiaalisesta vahvistumisesta on heillä lähes yhtä yleinen kuin muillakin valmentautujilla. Tulosten mukaan palkkatuella ja muussa työsuhteessa olevat saavat työpajatoiminnasta tukea erityisesti sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ja itsetuntemuksen saralla ja kokevat edistymistä näissä asioissa muihin valmentautujiin verrattuna keskimääräistä enemmän.

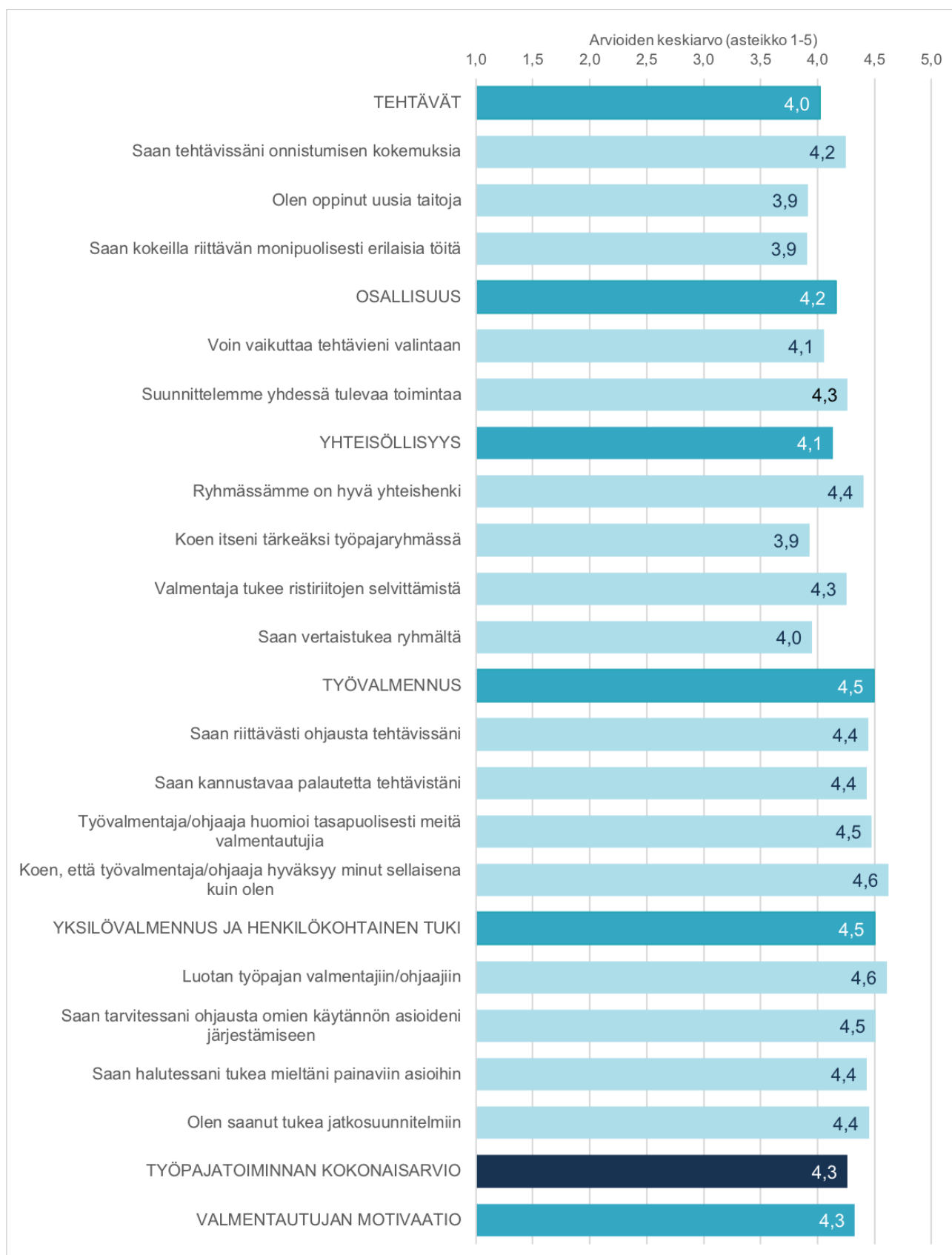
Kuvio 13. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-alueittain työpajakam-son aikana työpajapalvelun mukaan.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat saaneet Sovari-tulosten mukaan työpajan osallisuudesta, yhteisöllisyydestä sekä työ- ja yksilövalmennuksesta yhtä myönteisiä kokemuksia kuin muutkin valmentautijat. Työpajan työtehtäville he antavat kuitenkin keskimääräisesti hieman heikompia arvosanoja kuin muut valmentautijat. Myös oman motivaationsa osallistua työpajatoimintaan he arvioivat keskimääräistä heikommaksi.

Kuntouttavassa työtoiminnassa olevat asiakkaat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista kokonaisuutena vähemmän kuin muut valmentautijat kaikilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla. Kuitenkin näillä kaikilla osa-alueilla valtaosa kuntouttavan työtoiminnan valmentautujista on kokenut edistymistä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaat ovat kokeneet sosiaalista vahvistumista erityisesti arjen asioiden hallinnassa (71 % vastaajista) (kuvio 13). Myönteisiä muutoksia on koettu yleisesti myös elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (69 %) sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (67 %). Tulokset ovat notkahtaneet edellisen Sovari-kauden tuloksista, joten kuntouttavan työtoiminnan valmennuksessa on syytä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota sosiaaliseen vahvistamiseen.

Starttivalmennuksen4 asiakkaat (N=358) ovat erityisen tyytyväisiä **työpajatoiminnassa** toteutettuun valmennukseen niin työvalmennuksen kuin yksilövalmennuksenkin osalta (kuvio 14). He ovat keskimääräistä tyytyväisempiä myös osallisuuden toteutumiseen työpajalla: heistä 84 % kokee, että työpajalla suunnitellaan työpajatoimintaa melko tai erittäin hyvin yhdessä valmentajien ja valmentautujien kesken. Toiminnan yhteinen

⁴ Starttivalmennuksesta tarkemmin, ks. <https://www.tpy.fi/kehittaminen/sosiaalinen-kuntoutus/>

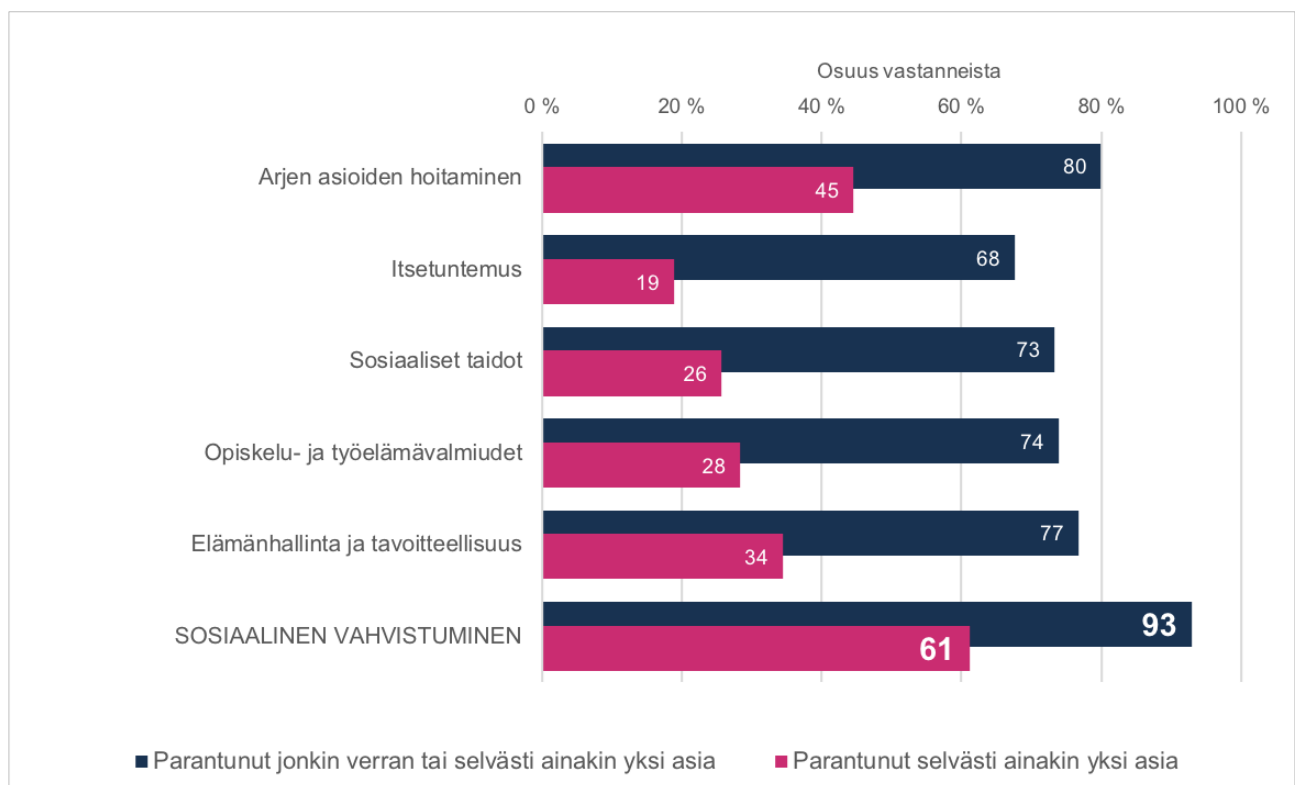
Kuvio 14. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden starttivalmennuksen valmentautujien työpajatoiminnalle antamien arvioiden keskiarvot asteikolla 1–5 (N=474).

suunnittelu kuuluukin keskeisenä starttivalmennuksen toimintaperiaatteisiin, ja tulosten mukaan se on toteutunut starttivalmennuksessa erityisen hyvin. Sen sijaan työtehtäville starttivalmennuksessa olleet antavat muita valmentautujia heikompia arvioita. Nämä erot valmentautujaryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä.

Starttivalmennuksessa olleet kokevat työpajan yhteishengen yhtä hyväksi kuin muutkin valmentautijat. He ovat myös yhtä tyytyväisiä työpajaryhmältä saamaansa vertaistukeen. Sovari-tulosten valossa vertaistuen saaminen starttivalmennuksessa on myös vahvistunut edellisestä vuodesta. Heidän on kuitenkin muita valmentautujia hie-
man vaikeampaa tuntea itsensä tärkeäksi ryhmässään, mikä voi liittyä haasteisiin sosiaalisissa taidoissa. Startti-
valmennuksen valmentautijat kokevat niin sosiaalisissa taidoissa kuin muillakin sosiaalisen vahvistamisen osa-
alueilla keskimäärin suurempaa tuen tarvetta kuin muut valmentautijat.

Sovari-tuloksia tarkastellessa on hyvä ottaa huomioon starttivalmennuksen luonne ja toiminnan tarkoitus: start-
tivalmennuksessa painopiste on yksilö- ja ryhmävalmennuksessa sekä arjen taitojen ja elämänhallinnan tukemi-
sessa, ei niinkään ammatillisten taitojen edistämisessä. Starttivalmennukseen tullaan useimmiten kuntouttavan
työtoiminnan palvelusopimuksella. Sen sijaan palkkatuella tai työkokeilussa olevien valmentautujien tähtäimet
ovat vahvemmin opiskelu- ja työelämään siirtymisessä kuin kuntouttavassa valmennuksessa.

Starttivalmennukseen osallistuneet valmentautijat kokevat keskimääräisesti muita valmentautujia enemmän **sosi-
aalista vahvistumista** työpajakson aikana. Heistä 93 % on kokenut *sosiaalista vahvistumista* vähintään jonkin
verran ja 61 % selvästi työpajakson aikana (kuvio 15). Myönteisiä muutoksia on koettu samanaikaisesti

Kuvio 15. Työpajojen Sovari 2018 -kyselyyn vastanneiden starttivalmennuksen valmentautujien kokema sosiaalinen vahvistuminen osa-
alueittain työpajakson aikana (N=494).

monissa asioissa, erityisesti arjen asioiden hoitamisessa (80 % valmentautujista) sekä elämänhallinnassa ja tavoitteellisuudessa (77 %). Heistä yli 60 % kokee olevansa entistä omatoimisempia arjen asioissa ja melkein puolet on kokenut jopa selkeän edistysaskeleen arjenhallinnassa. Lähes 60 %:lla on vahvistunut tunne siitä, että voi itse vaikuttaa elämänsä kulkuun ja selviytyä ongelmatilanteista. Starttivalmennukseen osallistuneet ovat kokeneet edistymistä muita valmentautujia yleisemmin myös opiskelu- ja työelämävalmiuksissa (74 %) sekä sosiaalisissa vuorovaikutustaidoissa (73 %).

Starttivalmennukseen osallistuvilla on lähtökohtaisesti muita valmentautujia haasteellisemmat elämäntilanteet ja vahvemmat tuen tarpeet, joten sosiaalinen vahvistuminen on etenkin heille tärkeää elämässä etenemiseksi. Valtaosa starttivalmennuksen valmentautujista on kokenut työpajatoiminnan vastaavan tuentarpeisiinsa melko tai erittäin hyvin kaikilla sosiaalisen vahvistamisen osa-alueilla. Starttivalmennuksen kehittämisessä on kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota siihen, että 10 % starttivalmentautujista toivoisi vielä vahvempaa tukea tulevaisuuden suunnitelmiinsa.

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan vaikutuksista

SOVARI-KYSELYSSÄ VALMENTAUTUJIA PYYDETÄÄN kertomaan omin sanoin, mitä myönteisiä kokemuksia työpajajakso on heille antanut. Lisäksi heiltä kysytään, millaisia huonoja kokemuksia työpajatoimintaan on mahdollisesti liittynyt ja miten työpajan toimintaa voitaisiin kehittää. Sovari 2018 -kyselyyn vastanneista valmentautujista yli 3000 eli yli $\frac{3}{4}$ vastasi kysymykseen ”Kerro omin sanoin, mitä hyvää työpajajakso on sinulle antanut” ja kuvasi omin sanoin kokemuksiaan työpajatoiminnan annista.

Sovarin avovastausten mukaan työpajatoiminta antaa mielekästä tekemistä arkeen. Työpajatoiminta tuottaa monelle valmentautujalle hyvän mielen päivään ja mukavia kokemuksia, mikä on jo sellaisenaan merkityksellistä valmentautujien hyvinvoinnin näkökulmasta. Työpajatoiminta muuttaa arkipäivän paremmaksi.

Valmentautujien kirjoittamissa vastauksissa tulee esille laaja-alaista sosiaalista vahvistumista. Useimmissa vastauksissa nousee esille edistysaskeleet useilla sosiaalisen vahvistumisen osa-alueilla samanaikaisesti, ei vain yhteen teemaan rajautuen. Vastaukset ovat osoitus sosiaalisen vahvistumisen moninaisuudesta työpajajakson aikana. Monet valmentautijat kertoivat myös yksittäisistä konkreettisista taidoista ja asioista, joita olivat oppineet työpajalla. Seuraavaan on poimittu muutamia vastauksia teemoittain.

Arjenhallinnan vahvistuminen tuli esille useissa valmentautujien vastauksissa, kun he kuvasivat työpajatoiminnan antia. Vastauksissa mainittiin usein päivärytmin ja aamuhätytysten helpottuminen, arjen rutiinien ja tekemisen lisääntyminen sekä motivaation vahvistuminen. Esimerkiksi seuraavissa valmentautujien vastauksissa tulee esille arjenhallintaan liittyvää myönteistä kehitystä:

- Arjen tasoittuminen, (parantunut ajanhallinta ja suunnittelu). Olen nauttinut työstä, kokenut itseni tärkeäksi, oppinut uutta (myös itsestäni) ja sain ajatuksia ja motivaatiota työpajajakson loppumisen jälkeiseksi ajaksi. Itsevarmuus.
- Päivärytmin parantaminen, taloudenhoitamiseen ohjeita ja tulevaisuuden suunnitelmiin apua ja ohjausta opiskeluun.
- Aamuhätytiset muuttuivat pajajakson aikana yllättävän helpoiksi, unirytmistä parantui ja tunne siitä, että pitää päästä tekemään jotain tärkeää (opiskelemaan) kasvoi entisestään.
- Arkeen on tullut hyvä rytmi ja rutiinit, joista en halua luopua tämän jakson jälkeenkään. Luottamus omaan osaamiseen on myös noussut. Yleinen asenteeni on parantunut.
- Rutiinia arkeen, sisältöä elämään ja järkevää mielekästä tekemistä. Hyvä startti päivälle. Kyky nähdä, että jokseenkin pystyy pysymään työarjessa mukana, vaikka olisikin muuten vaikeaa. Olen oppinut paljon. Hyvä paikka harjoitella työelämää.

- Antanut minulle kokemusta työelämästä kotimaassa. Auttanut minua puhumaan parempaa suomea monen vuoden ulkomailla asumisen jälkeen. Auttanut minua ymmärtämään KELA ja TET-toimiston asioita. Parempi rytmi arkeen ja auttanut minua kotiutumaan.
- Sisältöä ja rytmiä arkeen, mielekästä tekemistä ja hyviä elämänohjeita!
- Aktiivisuutta. Säännöllinen elämänrytmi on palautunut/parantunut. Kiinnostus asioihin lisääntynyt fyysisen kunnonkin parantumisen myötä. Itseluottamus ja varmuus myös lisääntynyt onnistumisien ja hyvien kokemusten myötä. Porukassa toimiminen on paljon kehittävämpää ja hauskenpää.
- Minusta on tullut varmempi ja päättäväisempi kun positiiviset kokemukset pajalla ovat olleet jatkuvia, vuorovaikutus ihmisiin ainakin. Yhdeksään kuukauteen on mahtunut myös huonoja hetkiä, mutta näkyvin positiivinen vaikutus on se, etten jää enää vapaapäivinäköön sänkyyn koko päiväksi roskien keskelle. Lähden nykyään kirjastoon. Se ei ehkä kuulosta paljolta, mutta on sellainen olo, etten ole enää asuntoni vanki ja kauppaan meno ei aiheuta paniikkikohtausta. Se, että on joku paikka missä käydä ja koota itsensä, kun elämä on karannut käsistä, tekee mielenterveydelle hyvää. Nyt olen menossa kouluun tästä suoraan, en olisi samaan pystynyt syksyllä.

Itsetuntemuksen, itseluottamuksen ja itsevarmuuden koheneminen tulevat esille monissa vastauksissa työpajatoiminnan annista. Nämä muutokset liittyvät monen valmentautujan kohdalla varmuuteen arjenhallinnassa ja sosiaalisissa tilanteissa sekä omien vahvuuksien tunnistamiseen, oman alan löytämiseen ja tulevaisuuden suuntiin.

- Antanut itsevarmuutta lisää tehdä asioita, olen sosiaalisempi ja olen saanut päivärytmin kuntoon sekä uusia kavereita.
- Hyviä kokemuksia muiden ihmisten kanssa, itsevarmuutta, omien vahvuuksien löytämistä, mielekkään tekemisen löytämistä.
- Arkeen on tullut hyvä rytmi ja rutiinit, joista en halua luopua tämän jakson jälkeenkään. Luottamus omaan osaamiseen on myös noussut. Yleinen asenteeni on parantunut.
- Auttanut ja tukenut minua vaikean jakson aikana elämässäni. Opettanut kysymään apua ja olemaan juuri sellainen kuin olen. Antanut lisää kädentaitoja ja valmiuksia työelämään sekä mukavia hetkiä muiden ihmisten kanssa.
- Hiukan enemmän varmuutta sille, että en ole ihan hyödytön ja osaan tehdä joitakin asioita oikein.
- Huomaan, että pajajakson aikana itsevarmuutta on tullut lisää. Olen myös jaksanut käydä pajalla säännöllisemmin kuin viime pajajakson aikana. Luvattomia poissaoloja ei ole kertynyt juuri lainkaan.
- Itseluottamukseni työntekijänä on lisääntynyt ja olen tutustunut uusiin ihmisiin ja selvinnyt epämiellyttävistä tilanteista ilman luovuttamista, mikä on ollut minulle tyypillistä toimintaa.
- Itseluottamusta, onnistumisen tunteita, ymmärrystä ja hyväksymistä siitä, että olen oikeasti hyvä joissain asioissa. Rytmiä elämään, parantanut tilannetta paniikkihäiriön kanssa, olen saanut tutustua hyvin erilaisiin mutta huippuihin tyyppeihin ja saanut ystäviä. Potkua jatkoa varten, ettei juutu kotiin ja jatkosuunnitelmat ovat selkiytyneet.
- Itseluottamusta, vahvistanut omia taitoja eri työtehtävissä. Omien voimavarojen kartoittaminen tuleviin uusiin työtehtäviin.
- Itsevarmuutta, uskaltaa olla ihmisten kanssa tekemisissä ilman ahdistusta. Positiivisuutta ja laajentanut näkemystä muista ihmisistä, oppinut yleistietoa.

- Olen saanut enemmän apua oman itsetunnon parantamiseen ja rohkeutta hypätä mukaan asioihin. Olen saanut myös työkokemusta ja parantanut omaa ammattiosaamistani työpajajaksollani.
- Löysin itsestäni uusia puolia ja vahvuuksia. Sain rohkeutta sosiaaliin tilanteisiin. Työpajalla ylitin itseni monta kertaa ja kehityin ihmisenä paljon. Sain paljon uusia kokemuksia ja opin uusia asioita, joista tulee olemaan hyötyä tulevissa opinnoissani.
- Olen saanut paljon itseluottamusta; arvostan enemmän osaamistani ja luotan siihen, että selviän vaikeistakin asioista. Ryhmässä jännittäminen on vähentynyt. Tulevaisuuden suunnitelmani ovat selkeämmät.

Sosiaalisten taitojen vahvistuminen liittyy rohkeuteen olla oma itsensä ja tuoda esille omia näkemyksiä ryhmässä. Monet valmentautujat ovat saaneet työpajalta kavereita ja kokeneet hyvän ilmapiirin työpajalla tärkeäksi. Työpaja on antanut tunteen yhteisöön kuulumisesta ja vahvistanut osallisuuden kokemusta. Myönteiset sosiaaliset kokemukset ja sosiaalisten taitojen kehittyminen tulevat esille muun muassa seuraavissa valmentautujien kuvaamissa kokemuksissa työpajalta:

- Apua arjenhallintaan, rohkeutta toimia muiden ihmisten kanssa ryhmässä, itsetuntoa ja uskoa omiin kykyihin ja omaan itseen, hyvän, tiiviin ryhmähengen luotettavien ja turvallisten ihmisten kanssa, kuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunteen, mukavan, asiantuntevan ohjaajan sekä mielialaa kohottavan paikan jossa tuntee olevansa turvassa kodin ulkopuolella ja poissa kodin tukalasta ilmapiiristä.
- Apua sietämään sosiaalista jännitystä, muutaman euron kuussa lisää.
- Arjen säännöllisyyden, uusia kavereita, tunteen että kuuluu jonnekin. Elämänhalu löytynyt uudestaan. Sosiaaliset taidot kehittyneet todella paljon ja oma ala löytynyt pajan kautta.
- Olen oppinut olemaan paremmin ryhmätilanteissa. Sekä rento ryhmähenki että ohjaajien tuki on ollut siinä tärkeää. On ollut aiemmin ongelmia varsinkin luovassa työskentelyssä ryhmässä ja taustalla on hieman sosiaalisten tilanteiden pelkoakin, mutta koen että tilanne on huomattavasti parantunut.
- Arkeen on tullut tietynlainen rytmi ja paljon sosiaalisia tilanteita. Myös hyviä 'kavereita' on saanut. Saanut tukea työnhakuun ja elämään ylipäätään. Oppinut ottamaan riskejä, kokeilemaan uusia asioita. Ja hauskaa on ollut melkein joka päivä! Ja olen nähnyt, mitä hyvä ryhmähenki tekee porukalle. Ja olen iloinen, että olen saanut olla mukana.
- Eniten työpajajakso on antanut rohkeutta useissa eri sosiaalisissa tilanteissa (mm. tuon esille mielipiteitä enemmän ja pyydän apua/kysyn jos on epäselvää). Myös auttanut ylläpitämään päivärutiinia ja vahvistanut omaa halua lähteä jatko-opiskelemaan (ja selkeyttänyt mihin haluan jatko-opiskelemaan).
- Eniten työpajajakso on vaikuttanut sosiaalisuuteeni. Olen saanut kavereita ja tulen toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Olen myös saanut rohkeutta ja itsevarmuutta, ainakin osittain kiitos kuuluu mahdollisuudelle työskennellä omanikäisten ihmisten ja huumorintajuisten ohjaajien kanssa kivoissa työtehtävissä.
- Ennen tänne tuloa ihmisten kanssa tekemisissä oleminen on ollut hyvin vähäistä. Jännitti paljon, mutta huomasi, että ihan turhaan. Työpajajakso on antanut paljon uusia tuttavuuksia. Parempaa päivärytmiä ja auttanut minua huomaamaan, että en ole yksin. Saan paljon tukea ja avustusta jokapäiväiseen elämään ja olen kiitollinen siitä.
- Koen että olen tullut itsevarmemmaksi ja rohkeammaksi oman mielipiteen ilmaisemisessa ja ihmisten kanssa käymisessä. Ei olekaan niin vaikeaa jutella uusien ihmisten kanssa kuten uskoin ennen.
- Kokeilla työelämää ja tutustua siihen. Yhdessäoloa eri ikäisten ja erilaisten ihmisten kanssa, jonka kautta olen oppinut ymmärtämään erilaisten ihmisten ajattelua ja tapaa toimia erilaisissa tilanteissa.

- Olen oppinut puhumaan avoimemmin ihmisten kanssa erilaisista asioista ja sietämään ihmismassoja ympäristössä, mikä alkuun ahdisti hyvinkin paljon. Vielä en täysin ihmismäärää siedä normaalilla tasolla, mutta selkeää parannusta on pajajakson jälkeen ollut.
- Jakso on avartanut katsettani muiden ihmisten suhteen. En enää pelkää erilaisista taustoista ja perheistä tulevia ihmisiä niin paljon kuin ennen. Olen tullut ymmärtämään sen, että jokainen meistä jakaa yllättävänkin paljon asioita toistemme kanssa, muiden tietämättä. Ja tämä yhdistää meitä. Vaikka meissä kaikissa on paljon erilaista, monet olemme työpajalla hyvin samankaltaisista syistä. Tämä mielestäni on luonut yhtenäisyyttä ja on helpottanut luottamuksen löytämistä. Olen myös oppinut paljon uusia taitoja, nähnyt uusia paikkoja, tavannut uusia ihmisiä ja oppinut elämästäkin ihan yleisellä tasolla, kiitos sen, että olen pajan kautta joutunut astumaan mukavuusalueen ulkopuolelle ja astumaan tilanteisiin, joihin en normaalisti astuisi.
- Minulla on ennen ollut paljon epävarmuutta itsestäni. Olen pelännyt näyttää todellisen luonteeni, koska olen "tiennyt" etteivät muut sitä hyväksy. Taustalla on vuosien ajan koettua kiusaamista ja syrjimistä. Täällä olen saanut positiivista palautetta, hyvää kokemusta ihmisten kanssa toimimisesta ja vertaistukea mm. keskusteluryhmään osallistumalla. Ihmisillä on ollut samanlaisia kiinnostuksen kohteita, ja on tuntunut vapauttavalta voida avoimesti puhua sellaisista asioista, jotka ovat itselleen mieluisia ja joista tietää paljon. Tulen kaipaamaan pajalaisia ja ryhmänohjaajia. Ensimmäistä kertaa todella pitkään aikaan olin paikassa, jossa on hyvä ryhmähenki, ja missä saa olla oma itsensä. Kiitos kaikille.

Valmentautujat ovat kuvanneet myös **opiskelu- ja työelämävalmiuksiensa** parantumista sekä opiskeluun tai työelämään liittyvien suunnitelmien selkeytymistä työpajakajon aikana. Vastauksissa nousee esille se, että työpaja on tarjonnut hyvää työkokemusta ja harjoitusta, on opittu tötaitoja ja monen kohdalla halu opiskeluun tai työntekoon on lisääntynyt.

- Olen oppinut paljon uusia ja hyödyllisiä asioita pajalla. Olen myös pajan aikana alkanut hakea enemmän töitä ja olen pohtinut, mitkä alat minua kiinnostaa, tutkinut enemmän opiskeluun liittyviä asioita ja miettinyt tulevaisuutta enemmän.
- Antanut käsityksen työelämästä sekä auttanut miettimään tulevaisuuden opiskelumahdollisuuksia.
- Antanut minulle varmuuden, että mitä haluan opiskella.
- Mieleni on muuttunut opiskelujen suhteen positiiviseksi, ja aloitan syksyllä opinnot. Myös itseluottamus on parantunut ja tulevaisuuden suunnitelmat selkeämmät.
- Antanut muutakin tekemistä kuin opiskella pääsykokeisiin. Uusia taitoja, joita voin käyttää hyväksi, kun pääsen opiskelemaan ja työskentelen töiden ohessa.
- Antanut paljon infoa opiskelu- ja työmahdollisuuksista, saanut paljon opetusta työnhakuun ja haastattelutilanteisiin ja paljon muuhun käytännölliseen, saanut vähän arjen rytmiä takaisin kanssa.
- Antanut tiedon, että olen työkykyinen.
- Aktiivisuutta ja rytmiä elämään sekä todella hienon tilaisuuden suorittaa keskeytetyt opinnot sivutoimisena loppuun. Luultavasti en olisi koskaan valmistunut ilman tätä tilaisuutta.
- Jakso on antanut minulle mahdollisuuden kokeilla erilaisia tehtäviä ja tuonut esiin ne taidot, joissa olen hyvä. Ja tärkeimpänä itseluottamusta. Työn saanti on ollut vaikeaa ja sitä myöten usko omaan taitoihin oli huonontunut. Nyt uskon, että olen oikeinkin hyvä ja luotan siihen, mitä teen. Uskon myös, että onnistun työssäni paljon paremmin. Sain myös tätä kautta täysin uuden urasuunnan, joka sopii minulle varmasti parhaiten.
- Ainakin oppinut itselle tärkeitä kädentaitoja, kuten kuvansiirtoa silitystekniikalla.

- Ajanhallinnan parantuminen entisestä. Se, että saa tiettyyn aikaan mennessä tehtyä tarvittavat toimet, jotta kahvilan saa avattua asiakkaille eikä esim. tuotteet ole puolivalmiita.
- Loistavat työvalmiudet ja suunnitelmat, miten toimia tulevia työpaikkoja vastaan. Käytiin läpi sellaisia aloja, joita en osannut kuvitellakaan, että olisiko minusta siihen tai siihen työhön, niin nyt uskaltaa rohkein mielin hakea näihin töihin, joita on aikaisemmin epäillyt.
- Ammatillinen näppituntuma on pysynyt sormenpäissä. Ja olen pystynyt pitämään päivärytmistä hyvin kiinni.
- Olen oppinut paljon erilaisia kädentaitojuttuja ja tekniikoita. Olen saanut apua työnhaussa ja vastauksia kysymyksiin.
- Työkokemusta, osittaisen tutkinnon ja selkeämmän käytännön kokemuksen itsestäni ja vahvuuksistani työntekijänä. Myös terveellisen päivärytmin ja onnistumisen kokemuksia sekä parantanut asennettani itseäni työntekijänä ja yhteiskunnan jäsenenä.
- Työpajajakso on kartuttanut rutkasti ammatillista osaamistani, olen oppinut käyttämään töissäni monipuolisesti uusia erilaisia tekniikoita. Lisäksi olen saanut lisää vahvistusta ja paloa sen suhteen, millaista työtä js uraa minun tulisi aktiivisesti tavoitella. Olen myös tutustunut uusiin ihaniin ja inspiroiviin ihmisiin.
- Pajajakso on ollut opettava monella tapaa. Olen mielestäni kuoriutunut hyvin sosiaalisesti ja asiakaspalveluystävälliseksi ihmiseksi. En ollut omasta mielestäni lainkaan sosiaalinen tullessani pajalle, mutta niin vain asetelmat ovat muuttuneet. Olen löytänyt itsestäni uusia puolia ja avannut uusia ovia opiskelu- ja työelämään.
- Ammattikoulussa saatu puualan koulutus/tietämys parantunut huomattavasti. Uskaltaa lähteä itse yrittämään. Luotto itseäni kehittynyt puutöissä. Ammattitaitoinen lähestyminen ongelmiin. Valmiimpi oikeaan työpaikkaan kuin aiemmin. Perusasioiden hallinta kehittynyt. Koulussa opittu palautunut mieleen, mikä oli tarpeen, koska asioita oli unohtunut parissa vuodessa. Pajajakso antoi myös kykyä sietää erilaisia ja joskus myös ärsyttäviä ihmisiä. Pajajakson aikana luotuja ystävyyssuhteita voi myös kehua. Pääsin näyttämään mihiin pystyn. Myös erilaiset korttikoulutukset ovat loistava asia, koska niitä ei itse välttämättä lähtisi työttömänä opiskelemaan. Kaikki apu mitä sain, oli hyödyksi. Lopuksi mainittakoon, että pajajakso kehittää varmasti monia muitakin puualalla, jos on niin pätevä ohjaaja kuin itselläni oli ja osaa ottaa opit yms. pikku niksit vastaan, kun niitä kerrotaan. Mutta se vaatii vain keskittymistä. Ja sain ymmärrystä tuoreen diabetekseni kanssa, mikä oli tärkeää.

Elämänhallinnan vahvistuminen tulee esille useiden valmentautujien vastauksissa työpajatoiminnan annista. Se on luettavissa kertomuksista, joissa he kertovat monipuolisesta sosiaalisen vahvistumisen kokemuksestaan. Elämänhallinnan vahvistuminen on konkreettisesti sitä, että valmentautuja saa jäsenettyä tulevaisuuden suunnitelmiaan ja uskoo voivansa saavuttaa tavoitteensa. Kaikki sosiaalinen vahvistuminen tukee elämänhallintaa, antaa välineitä toteuttaa itselle tärkeitä asioita.

- Olen löytänyt elämälle suunnan.
- Olen saanut arvokasta työkokemusta, joka on selkeyttänyt tulevaisuuden suunnitelmiani selkeästi.
- Olen saanut luottamusta siihen, että voin edistyä elämässäni, enkä ajattele enää negatiivisia asioita omasta elämästäni.
- On auttanut pysymään poissa ongelmista ja olla vastuullinen!
- Rohkeutta, itsevarmuutta ja tunteen siitä, että voin elämässäni saavuttaa sen mitä haluan
- Ajatuksia siitä, mitä haluan tehdä tulevaisuudessa sekä helpottanut valintaa opiskelupaikan suhteen. Luottamusta siihen, että pystyn saavuttamaan tavoitteeni ja siihen että unelmani eivät ole typerä.

- Aikaa tulevaisuuden miettimiseen ja sen kautta suunnitelmallisuutta ja tavoitteiden asettamista.
- Olen saanut rutkasti luottamusta kaikkeen ja jaksamisen työntekoon takaisin sekä selkeyttä tulevaisuuteen pajajakson aikana. Sen lisäksi pääsin tutustumaan uusiin ihmisiin ja paikkoihin sekä eri toimintoihin kulttuuri-päivien myötä ja löysin uusia harrastuksia ja uuden hyvän ystävän.
- Itseluottamusta, luottoa ihmisiin, tulevaisuuden suunnitelmien selkeytymistä, apua suunnitelmien toteutukseen.
- Kannustusta ja henkistä tukea oman elämän hallinnassa. Uusia ideoita tulevaisuuden suunnitelmiin ja tekemisiin. Rytmiiä ja uutta tarkoitusta elämään tms. :) Helppo olla ja tulla koska ymmärtäväisiä ihmisiä ja yksilöllistä ohjausta eikä ollenkaan turhaa painostusta, joka löisi lukkoon ja lisäisi ahdistusta.
- Olen saanut todella hyvän rytmin elämääni ja halun olla osa yhteiskuntaa enemmän, jopa kouluttautua. Tahdon olla enemmän ihmisten kanssa enkä erakkona kotona. Olen saanut enemmän itsetuntoa, ja kyvyn huomioida omia virheitäni.
- Muutosta paikoillaan junnaavaan elämäntilanteeseen ja tunteeseen tulevaisuuden toivottomuudesta.
- Auttanut kehittämään selkeät tulevaisuuden suunnitelmat ja kannustanut niiden tavoittelussa. Osaan myös olla paljon luontevammin uusien ihmisten kanssa. Työnhakutaitoni ovat parantuneet ja työnhakupaperit ovat hyvässä kunnossa nyt.
- Huonoilla hetkillä olen saanut myötätuntoa muilta pajalla olleilta. Samankaltaisten kokemusten jakaminen muiden kesken on tärkeää. Myös se, että työ-/opiskeluasioita on 'pakotettu' ajattelemaan koko ajan pitkällä aikajänteellä, on mielestäni alkanut tuottaa tulosta. Olen aktiivisemmin ajatellut tulevaa ja omaa suhtautumistani asioihin.
- En kökki enää kotona. Olen päässyt elämässä eteenpäin, esim. olen lähdössä opiskelemaan. Olen saanut itsetunnon takaisin. Olen taas oma ihana itseni!
- Arjenhallinta on parantunut, kuten myös ahdistuksen hallinta ja ahdistuksen sietokyky. Olen saanut ryhmästä paljon vertaistukea, ja pajatoimintaan osallistuminen on sekä vahvistanut että ylläpitänyt sosiaalista vuorovaikutusta ja kommunikaatiotaitoja. Masennuskausi paja on pitänyt ns. 'elämässä kiinni' ja estänyt totaalisen pohjalle uppoamisen kokemusta. Pajalla käyminen on tukenut toipumista ja kuntoutumista ja antanut tukea kuntoutumissuunnitelman tekemiseen ja tulevaisuuden suunnitteluun. Pajajakson aikana kuntoutuminen on mennyt selvästi eteenpäin. Pajajakson aikana olen saanut myös uusia ystäviä.
- Auttanut ja tukenut minua vaikean jakson aikana elämässäni. Opettanut kysymään apua ja olemaan juuri sellainen kuin olen. Antanut lisää kädentaitoja ja valmiuksia työelämään sekä mukavia hetkiä muiden ihmisten kanssa.
- Motivaatiota tulevaisuutta varten. Olen saanut varmuuden siihen, että pystyn toimimaan uusissa ja erilaisissa tilanteissa, ja tulla hyvin toimeen uusien ihmisten kanssa.
- Minulle on annettu täällä tukea enemmän mitä osasin ajatella, jonka myötä halu elämiseen on parantunut totaalisesti.
- Inspiraatiota tulevaa varten ja olen ymmärtänyt pajajakson aikana, että olen itse vastuussa omasta elämästäni ja siten myös omasta onnellisuudestani. Uskallan tehdä ja tuoda esille enemmän omia töitäni ilman pelkoa torjunnasta paremmin.
- Parantanut elämänhallintaa ja päivärytmiiä. Antanut rahallista tukea ylläpitokorvauksineen ja matkakorvauksineen. Sosiaalisia kontakteja. Itseluottamusta ja tuntemusta. Onnistumisia niin työtehtävissä kuin sosiaalisissa tilanteissa.
- Olen saanut itsetuntemusta ja oppinut, kuinka muutokset vaikuttavat minuun. Mielenterveyteni on parantunut ja minusta on tullut vakaampi. Olen saanut arkirytmistä kiinni. Olen saanut paljon apua jatkosuunnitelmia

tehdessä ja tulevaisuus on selkeämpi ja toiveikkaampi. Olen myös saanut tukea tehtävien hoitamisessa (lukio, TE-toimisto, Kela, asunnonhaku yms.).

- Olen tullut paljon rohkeammaksi. Uskallan tuoda itseäni nykypäivinä enemmän esille, ja kouluni keskeytyi pari vuotta sitten oma-aloitteisuuden puututtua, mutta nyt sitä on tullut pajajaksolla tosi paljon. Olen iloinen siitä, että nuorille on suunniteltu työpaja.
- Voimaa ja rohkeutta selvitä elämän vastoinkäymisistä. Olen saanut uusia hyviä ystäviä pajan kautta ja tutustunut uusiin erilaisiin ihmisiin sekä löysin itselleni "kutsumusammatin" ja opiskelen tällä hetkellä itse ohjaajaksi.
- Selkiyttänyt tulevaisuuden suunnitelmia, parantanut kykyä luottamukseen toisia ihmisiä kohtaan, tietoa enemmän miten toimia yhteiskunnassa. Antanut tukea asioiden tekemiseen ja aikaan saamiseen ja tulevaisuuden suunnittelemiseen. On päässyt tutustumaan uusiin ihmisiin ja on ollut erittäin mielenkiintoisia työtehtäviä ja tapahtumia, mitä on päässyt tekemään ja olemaan osana ja nähdä. Kestävyyttä arkeen ja päivärytmiin parannusta. Sosiaaliset taidot parantuneet ja kyky olla sosiaalisissa tilanteissa ja ryhmässä.

Valmentautujien kuvauksia työpajatoiminnan kehittämistarpeista

SOVARI-KYSELYSSÄ VALMENTAUTUJIA PYYDETÄÄN kertomaan omin sanoin, millaisia huonoja kokemuksia työpajatoimintaan on mahdollisesti liittynyt ja miten työpajan toimintaa voitaisiin kehittää. Sovari 2018 -kyselyssä useimpien valmentautujien oli vaikea määrittellä, miten työpajatoimintaa voitaisiin parantaa. Vastanneista valmentautujista noin 800 totesi, ettei näe työpajatoiminnassa epäkohtia tai osaa sanoa, mitä toiminnassa voitaisiin kehittää. Noin 1300 valmentautujaa eli noin joka kolmas vastaaja toi esille jonkin ikävän kokemuksen tai kehittämiskohdan työpajatoiminnassa.

Valmentautajat toivat eniten esille työpajan toimintasisältöihin ja työtehtäviin liittyviä epäkohtia tai kehittämistarpeita. Useat vastaajat kertoivat omaan jaksamiseen tai elämäntilanteeseen liittyvistä ongelmista, vaikka ne eivät suoranaisesti liity työpajatoiminnan järjestämiseen, mutta haittasivat työpajajakson läpikäyntiä. Muita toistuvia teemoja vastauksissa olivat työvalmennuksen puutteet, työpajatoiminnan resursointiin liittyvät tekijät (tilat ja työvälineet) sekä valmentautujien väliset ongelmat. Lisäksi vastauksissa tuotiin jossain määrin esille tiedonsaantiin, työpajatoiminnan organisointiin sekä valmentautujien osallisuuteen ja motivointiin liittyviä kehittämistarpeita.

Pääosin työpajatoimintaan ollaan tyytyväisiä ja toiminnan kehittämistarpeet vaihtelevat työpajoittain. Valmentautujien kehittämisenäkökohdat kokonaisuutena voivat kuitenkin antaa työpajoille tärkeää tietoa siitä, mihin työpajatoiminnassa on syytä kiinnittää huomiota, millaiset asiat vaikuttavat valmentautujien tyytyväisyyteen ja miten työpajatoimintaa voidaan kehittää edelleen. Seuraavaan on koottu teemoittain, mitä epäkohtia valmentautajat ovat havainneet työpajatoiminnassa tai mitä asioita he kehittäisivät työpajalla.

Hyvä työpajatoiminta tarjoaa riittävästi ja monipuolisesti erilaisia työtehtäviä ja toimintaa valmentautujien lähtökohdat huomioon ottaen. Sovari-tulosten mukaan näihin asioihin ollaan valtaosin tyytyväisiä, mutta osa valmentautujista on kokenut, ettei työpajalla ole aina **riittävästi työtehtäviä** valmentautujille. Osa heistä olisi toivonut enemmän tai haasteellisempia työtehtäviä ja myös mahdollisuutta ottaa enemmän vastuuta. Jotkut valmentautajat myös toivoivat, että työpajalla keskityttäisiin enemmän työnteekoon kuin muuhun toimintaan. Toisaalta jotkut valmentautajat kokivat työmäärän liialliseksi ja uuvuttavaksi.

- Itselle henkilökohtaisesti olisi voinut olla enemmänkin vastuuta ja oikeita hommia.
- Hyödyllistä tekemistä aivan todella liian vähän. Näin tämä ei pelaa kunnolla yhteiskunnallisesti, kun mitään tuottavaa tai edes toiminnan kulut kattavaa ei tehdä. Tuottavuus tuo mielenkiintoa ja hyödyllisenä ihminen kokee itsensä arvokkaammaksi.
- Antaa enemmän vastuuta ja työtehtäviä osaamisen mukaan.
- Ei koske itseäni, mutta tuntuu, että on paljon ihmisiä työtoiminnassa eikä heillä ole välttämättä mitään tekemistä, mikä on aika turhauttavaa.
- Ehkä enemmän työntekeä ja vähemmän turhanpäiväisyyksiä.
- Jakson loppupuolella oli suurempi kiinnostus työasioihin – olisin siis halunnut enemmän sitä – mutta toisaalta kaikki eivät ehkä ole valmiita siihen, ja starttipaja on matalan kynnyksen ryhmä.

- Joskus todella tylsää.
- Joskus todella väsyttävää/rankkaa.
- Hyvin vähän huonoja kokemuksia. Ainut mikä jäi mieleen, oli se, että tekemistä oli todella paljon ja se oli välillä uuvuttavaa, mutta opin tykkäämään siitä hetken jälkeen.

Valmentautujien vastauksissa tuli esille toiveita **erilaisten aktiviteettien** lisäämiseksi. Valmentautajat toivoivat esimerkiksi enemmän retkiä, liikuntaa, vierailuja, pieniä työkokeilujaksoja ja vierailevia asiantuntijoita. Ryhmytyminen on tärkeä osa toimintaa, mutta toisaalta osa valmentautujista on voinut kokea turhautumista ryhmytykseen tähtäävässä toiminnassa.

- Ehkä voisi olla enemmän yhdessä tekemistä, koska yleensä kaikki tekee vaan omia juttujaan.
- Ehkäpä vaihtoja erilaisiin päivätoimintoihin.
- Ei huonoja kokemuksia, ehkä enemmän aktiviteetteja tarvittaisiin.
- Koin työpajakakson aikana, etten oikein ryhmytynyt tai oppinut tuntemaan muita työpajan nuoria. Koin olevani hyvin yksinäinen, eikä työpajan työntekijät huomanneet eikä tehneet asialle mitään. Olisivat voineet pitää joitain ryhmytymishetkiä, jolloin olisi ujoimmatkin nuoret voineet luoda jonkinlaisia kontakteja muiden vähän sosiaalisempien nuorten kanssa.
- Minulla ainakin tuli tunne, että mitä uskaltais ruveta tekemään, kun tuntui etten kuulu mihinkään porukkaan.
- Koen ryhmytymispäivät ja muut piirileikit tarpeettomiksi. Työryhmässä on jo valmiiksi hyvä ilmapiiri.

Osa valmentautujista olisi toivonut voivansa tehdä työpajalla **monipuolisemmin erilaisia työtehtäviä** ja saada enemmän valinnanmahdollisuuksia. Heillä oli myös epätietoisuutta, millaisia työmahdollisuuksia työpajalla olisi ollut tarjolla.

- Ei mitään erityistä huonoa. Toimintaa voisi parantaa monipuolisemmilla työtehtävillä.
- Voisi olla hyvä, jos jossain pidettäisiin ylhäällä tai muutoin esillä listaa kaikesta, minkälainen toiminta pajalla on mahdollista. Tajusin vasta näin pajajakson lopuksi, että CV-kurssi olisi voinut olla minulle hyödyllinen.
- Työtehtävät pajalla juurtuvat todella helposti paikalleen, ja jäät tekemään samaa asiaa ilman muutoksia työtehtävissä, mikä latistaa inspiraatiota hieman.
- Ei ehkä näillä pajoilla ole minua niin kiinnostavaa alaa. Aika paljon painottuu käsityöhön. Toivoisin enemmän valinnanmahdollisuuksia.

Valmentautujien vastauksissa tuli jossain määrin esille **motivaation** puutetta osallistua työpajan toimintaan. Yleensä valmentautajat ovat motivoituneita osallistumaan työpajatoimintaan, mutta osa työtehtävistä koetaan liian yksitoikkaisiksi ja niihin ohjaaminen painostavaksi.

- Aina ei ole ollut haluamiani hommia, mutta työ, mikä annetaan pitää tehdä, vaikka siitä ei tykkäisi.
- Ei yhtä paljon painostusta epämiellyttäviin työtehtäviin.
- Ihmisen yksilöllisellä kohtaamisella, sekä ottamalla kuntoutujan asenteen, kyvyt ja terveyden huomioon. Pakottamalla ei saada aikaan hyviä tuloksia.

- En ole juuri yhtään oma-aloitteinen, sillä omaan huonon itsetunnon ja itseluottamuksen osaamiseen. Toivoisin, että minua pyydetäisiin/käskettäisiin tekemään minulle sopivia töitä. Minulta ei odotettaisi niin paljon oma-aloitteisuutta.
- Aina ei ole jostain syystä motivoivaa lähteä joka aamu, vaikka tietää, että hyvää tekisi lähteä joka päivä liikkeelle. Ettei vaan jää kotiin. Paremminkin voisi kertoa mahdollisuuksista ja apua kaipaisi arkiasioiden hoitoon. Olen ollut vähän tuuliajolla taikka pihalla. Jotain säännöllistä kontrollia kaipaisin avuksi. Kaipaisin apua sisäisen motivaation kasvattamiseen ja itseohjautuvuuteen.
- Huonot kokemukset liittyvät lähinnä muihin nuoriin ja ei niitäkään ole ollut melkein yhtään. Joskus toisen nuoren motivaation puuttuminen on vähentänyt omaa motivaatiota.

Työvalmennus työpajalla on yleisesti koettu hyväksi, mutta osa valmentautujista on kokenut työssä saamansa perehdytyksen ja ohjauksen puutteelliseksi. Tärkeänä näkökohtana tuotiin esille valmentautujien elämäntilanteiden haasteellisuus, mikä edellyttää hyviä ohjausresursseja ja osaamista työvalmennuksessa.

- Työohjausta voisi olla enemmän.
- En ole alun jälkeen saanut tarpeeksi ohjausta tekemisiini. En ole saanut riittävästi työelämävalmiuksia tulevaa ajatellen.
- Henkilökohtaisesti valmennusta enemmän ja erilaisia vaihtoehtoja.
- Toiminnan parantamiseen voisi auttaa esimerkiksi teknisien alojen pajoilla jonkinlainen perehdytys vähemmän aiheesta tiedäville ja esim. jaettavat tietopaketit työhön liittyvistä asioista.
- Huonoja kokemuksia ei ole jäänyt ja parantaa voisi ehkä ohjaajien määrällä.
- Aikaisempi ohjaaja oli minulle hankala, en tykännyt. Onneksi hän lähti pois ja tuli parempi tilalle, niin asiat luonnistuvat paremmin.
- Työpajan pitäisi ottaa enemmän huomioon ihmisten heikkoudet ja vahvuudet. Henkilökunnasta osalle olisi hyvä tutustua erilaisista psyykkisistä ongelmista kärsivien oireisiin ja niiden kanssa elämiseen. Tällä tavoin varmasti vahvistuisi työpajan henki ja kyky ohjaajilla toimia ihmisten kanssa. Pääsääntöisesti täällä työpajajaksolla on tuskin ketään, jolla ei olisi jonkinlaisia ongelmia elämänhallinnassa tai mielenterveydessä.
- Alussa pitäisi olla varsinkin työpajan eri koneisiin liittyvä perehdytys. Koneiden toiminnasta ei kerrottu alussa vaan oletettiin että osaan jo käyttää niitä.
- Ohjaajien koulutusta kannattaa pitää ajan tasalla. Työpajoille tulee ihmisiä eri elämäntilanteista ja olisi tärkeää, että kaikki tulisivat kohdatuiksi. Esimerkiksi ohjaajille lyhyet pedagogiset opinnot/kurssit voisivat olla paikoillaan.
- Olisi hyvä olla opastusta ergonomiseen tavaroiden kantamiseen, ettei kroppa rasitu sekä tiimityön painottamista.

Valmentautijat tulevat työpajoille erilaisin sopimuksin, joissa otetaan huomioon kunkin valmentautujan jaksaminen ja osaaminen. Osa Sovariin vastanneista valmentautujista kuitenkin toivoi, että työpajalla kiinnitettäisiin enemmän huomiota **tasa-arvoisuuteen** ja pidettäisiin kiinni **yhteisistä säännöistä**.

- Huonoja puolia en juurikaan löytänyt. Ainoa ikävä oli se, kun osa joutui joskus tekemään vähän enemmän töitä kuin toiset. Toki ymmärrettävää, että kaikki ei kaikkea kerkeä/pysty tekemään, mutta jos tullaan

kuitenkin toisen kädenjälkeä arvioimaan itse viitsimättä mitään tehdä, niin se on ikävää. Muuten on ollut tosi huippua!

- Aikatauluja ei ole aina noudatettu, sekä ryhmäläisten että ohjaajien toimesta. Välillä kaikki eivät ole osallistuneet tasapuolisesti tehtäviin tai on ollut epäselvyyttä ohjeistuksesta. Työpajan toimintaa voisi parantaa sillä, että keskustellaan ongelmakohdista jo ennen kuin niistä tulee isompia.
- Kaikille samat säännöt ja rangaistukset. Minun mielestäni asiatonta käytöstä ei pitäisi katsoa läpi sormien vaan esimerkiksi, jos joku varastaa, se on heti ulos.
- Uusia tulokkaita mielestäni voisi opastaa paremmin työtehtäviin ja sanoa asioista, esim. puhelimen selaamisesta ja taskut kädessä kulkemisesta.
- Työpajalla pistetään kaikki käyttäytyminen merkille, muttei luoda tarpeeksi vahvoja pelisääntöjä siitä, mitä saa tai ei saa tehdä ja niistä saa sitten kuulla välihaastatteluissa. Asioista on joskus ystävällisesti huomautettu, mutta sitten on ollut inhottavaa, kun niistä on käyty vakavia keskusteluja siitä, miten omaa käyttäytymistä pitää parantaa. Jokin näistä asioista oli oikeasti minun vikani, mutta pajan tulisi parantaa kommunikaatiota.
- Koen ehkä saaneeni hieman liikaa vapauksia/mahdollisuuksia suhteessa muihin, mistä muut eivät ole välttämättä olleet niin tietoisia. Pajatoiminnan kehittyessä toivoisin, että pajalaisella olisi tarvittaessa myös mahdollisuus olla pysähdyksissä ja miettiä, mitä haluaisi pajalla tai elämässään saavuttaa – ilman suorituspakon tunnetta.

Yksilövalmennus saa Sovarissa kiitosta valmentautujilta, mutta joissakin valmentautujien vastauksissa toivottiin nykyistä enemmän henkilökohtaista tukea ja ohjausta. Valmentautujilla on monenlaisia henkilökohtaisen ja intensiivisen tuen tarpeita.

- Työpajalla tarvittaisiin selkeämmin kahdenkeskistä ohjausta ja keskustelua. Itselläni käytiin hyvin vähäisesti läpi sitä, mitä pajan jälkeen tapahtuu. Nyt kun pajalla olo päättyy, ei tulevaisuudensuunnitelmissa ole mitään selkeyttä eikä niitä mietitty pajalla juurikaan. Olisin toivonut enemmän apua ja ohjausta siihen, miten tulevaisuus pajan jälkeen tulee sujumaan.
- Jatkopoluista, tukisysteemeistä ja tulevaisuuden vaihtoehtoista on kyllä tietoa ja on puhuttu ja käyty tutustumassa jne. Mutta silti jotenkin kaikki se informaatio on aika kaoottisena päässäni. Itse ainakin tykkäisin jostain yhteenvedosta, jossa listattaisiin ja selitettäisiin kaikkia näitä eri vaihtoehtoja ja paikkoja, joista voi saada apua ja opastusta. Joku nettisivu? Esite? Lappu? Luento? En tiedä, mutta selkeyttä kaikkeen siihen olisin kaivannut.

Useat valmentautijat mainitsivat henkilökohtaisista **omaan jaksamiseen ja voimavaroihin** liittyneistä ongelmistaan, jotka jossain määrin vaikeuttavat työpajatoimintaan osallistumista. Työpajatoimintaa kehitettäessä on hyvä pohdita, miten valmentautujien jaksamista tuetaan mahdollisimman hyvin.

- ”Huonot kokemukset” liittyvät ulkoisiin tekijöihin, perheen rahavaikeudet jne. eikä niihin juuri pajatoiminnalla voi vaikuttaa.
- Ei huonoja kokemuksia. Välillä klo 9 aloitus on tuntunut liian aikaiselta, mutta muuten työaika on ollut hyvä.

- En moittisi työpajaa millään tavalla, vaan omaa käytöstäni esimerkiksi arjen nukkumaanmenoajoissa. Olin usein hyvin väsynyt, koska en osannut vieläkään ajoittaa nukkumistani oikein, mutta se johtuu ihan vaan minusta eikä pajasta. Pajatoiminta on antanut minulle enemmän kuin luulin sen antavan.
- Herääminen aikaisin on ollut aina vaikeaa.
- Joskus on huonoja päiviä oman terveydentilan vuoksi.
- Ehkä ihmisten yksilöllisten ongelmien paremmin huomioon ottaminen, koska jokaisella ihmisellä on omat ongelmat ja rajoitteet.

Yleisesti työpajojen ilmapiiri koetaan hyväksi, mutta valmentautujilla on myös toisenlaisia kokemuksia: työpajoilla esiintyy jonkin verran **ristiriitoja valmentautujien kesken** ja huonoa työilmapiiriä. Hyvässä työpajatoiminnassa edistetään valmentautujien yhteenkuuluvuutta ja pyritään ratkaisemaan konflikteja.

- Ainoa huono kokemukseni oli tulehtuneet välit työporukassa, mutta tilanne saatiin onneksi lopulta korjattua huomattavasti paremmaksi.
- Edelleenkin olen hyvin epävarma ja arka esittämään omia mielipiteitä asioista. Työyhteisössä koen jääväni helposti ”jalkoihin” itsevarmempien ja voimakkaampien persoonien keskellä.
- Ihmisten väliset kemiat ovat joskus vaikeita. Kaikkien kanssa persoonallisuudet ei sovi yhteen ja on ollut tukalaa tai ikävää. Toisinaan joku sanoo jotain, mistä olen pahoittanut mieleni. Joskus ihmiset vaan ovat ärsyttäviä.
- Ei mitään erityisiä huonoja kokemuksia, ainoastaan työilmapiiri on välillä ollut hieman rauhaton, jos pajalla on ollut monta ihmistä töissä samanaikaisesti.
- En keksi huonoja kokemuksia, mitkä liittyisivät työpajaan. Toimintaa voisi parantaa ottamalla ihmiset paremmin huomioon, kaikki voisivat hyväksyä ihmisten erilaisuuden ja sen, että aina ei itse ole oikeassa. Säästyisi monelta kränältä. Itse en ole tällaisessa tilanteessa, mutta aistin ja näen sen ympärilläni.
- Erään pajalaisen kanssa tuli ongelmia ja niihin puututtiin myöhään ja puutteellisesti. Olisin toivonut parempaa ilmapiiriä. Tämän pajalaisen kuitenkin lähdettyä tilanne tasoittui.
- Eräät ihmiset, joiden kanssa ei pystynyt tulemaan toimeen. Asioihin puututtaisiin heti.
- Huono ilmapiiri, jota onkin hoidettu puhumalla yhdessä asioista ja pitämällä ryhmäytymisiä.

Työpajatoiminnan organisoinnissa on hyvä kiinnittää huomiota valmentautujien osallisuuteen eli vaikutusmahdollisuuksiin ja toiminnan suunnitteluun yhdessä. Valmentautujien vastauksissa tuli esille toivomuksia heidän **osallisuutensa** lisäämiseksi työpajalla. He toivoivat, että valmentautujilta kysyttäisiin enemmän heidän mieltymyksistään sekä toivomuksista muun muassa työtehtäviin liittyen.

- Enemmän ohjelman suunnittelua yhdessä ryhmän kanssa.
- Enemmän mukaan suunnitteluun. Tietäisi, mitä on tulossa ja osaisi miettiä, jos asioihin löytyisi ideoita.
- Ei ole moittimista, mutta voisi kuunnella välillä paremmin työntekijöitä ja myös kysellä, yhdessä suunnittelua [...] Työntekijöiden ehdotuksia ottaa huomioon, voisiko tehdä asioita toisella tavalla.
- En ole saanut toteuttaa itseäni eikä myöskään työpaja ole halunnut sitä kehittää. Mielestäni työpajan tulisi kuunnella valmentajia enemmän, sillä heilläkin saattaa olla joskus asiaa.
- En ole uskaltanut ottaa kantaa mihinkään, sillä olen pelännyt, että mielipiteitäni halveksitaan.

- Joskus on sellainen kokemus, että tietyt henkilöt saavat paljon vaikuttaa tehtäviin ja näkyvyyttä yms. (rohkeimmat, puheliaammat) ja ujoimmat eivät aina pääse tekemään mitä haluavat tai tarpeeksi näkyvyyttä tai sijaa joissakin toimittehtävissä. Toisaalta ihmiset ovat olleet kohteliaita ja ystävällisiä ja koen että minutkin on otettu huomioon todella hienosti. Parantaa voisi sillä, että hieman enemmän yritettäisiin antaa kaikille tasavertaisia tehtäviä yms.
- Hiljaisena ihmisenä sitä jää helposti syrjään, niin parantaa voisi ehdottomasti siinä, että ohjaajat yrittäisivät vielä enemmän saada kontaktia ns. ujoin ja kävisivät keskusteluja ja esittäisivät kysymyksiä myös niille, jotka eivät koko ajan ole äänessä, koska asiaa ja mielipidettä löytyy myös niiltä ihmistyypeiltä.
- Kehitysideaksi sanoisin ehkä sen, että olisin joissain tapauksissa toivonut, että käsitöitä olisi voinut ideoida enemmän itse, tai ehkä kysyä minulta enemmän, että mitä olisin itse halunnut tehdä. Tämä kyllä tosin joinain päivänä toteutuikin hyvin, ja olisin toki voinut itsekin tuoda aktiivisemmin ideoitani esille.
- Joskus ohjaajat saivat kuunnella enemmän täällä olijaa eikä esimerkiksi ”pakottaa” tekemään jotain, mitä ei halua.

Osa valmentautujista toivoi, että **työpajatoimintaa organisoidaisiin** ja suunniteltaisiin enemmän ennakoivasti.

- Aika-ajoin työtehtävien ja -yhteisön heikkoa organisointia, enemmän suunnittelua etukäteen.
- Ainoita huonoja kokemuksia olivat ajankäyttö ja sen suunnittelu sekä selkeä informointi aikatauluista. Tämä onnistui vaihtelevasti, eli välillä todella hyvin, välillä melko heikosti.
- Hiukan sekavaa toimintaa välillä, ehkä työn organisointi voisi olla parempaa.
- Alkuunsa en ymmärtänyt, kun tehtäviä, töitä tms. heiteltiin ilmaan, että ne on tarkoitettu tehtäväksi vaikka hetikin ja niihin saa tarttua kuka tahansa. Jäin odottamaan ns. käskyä ryhtyä hommiin. Siihen ehkä selkeyttä olisin kaivannut ja asiasta puhuttiinkin ja palaute otettiin tosi mukavasti vastaan. 7 vuoden kotona olon jälkeen olin ehkä arka uudessa paikassa oma-aloitteisuuteen.
- Itse henkilökohtaisesti olisin toivonut enemmän aikaa savitöiden parissa, mutta siivouksia oli niin paljon. Ehkä työtehtävien ajankäyttöä voisi selkeyttää, että kaikelle jää aikaa. [...] Ehkäpä erilaisia työtehtäviä on liikaa ja siihen voisi saada selkeyttä. Vaikka toisaalta pajalla on myös hienoa käsitöiden monimuotoisuus.

Hyvään työpajatoiminnan organisointiin liittyy sujuva tiedonkulku. Osa valmentautujista toi Sovarissa esille toivomuksia **tiedonkulun** kehittämiseksi.

- Mielestäni olisi hyvä, jos jokaisella pajalla olisi taululle kirjattuina sillä hetkellä meneillään olevat työt, helpotaisi päivän aloittamista pajalle saavuttaessa.
- Ei anneta tarpeeksi informaatiota, jos on esim. alkuvuikosta töissä ja loppuvuikosta on palaveri, mitä palaverissa on käyty. Mitä hommia on tehty poissaoloaikana. Moni tarpeellinen asia on tullut tietoon vasta pitkän ajan kuluttua.
- Haluaisin saada selvyyden mahdollisuuksista, mitä pajalla voi suorittaa tai mitä mahdollisuuksia työkokeilun suhteen on.
- Informaatio ei aina kulje ohjaajalta toiselle ja jotkut tiedot jäävät ehkä puolimatkaan.
- Informaatiokulun huonous on mielestäni haitannut yhteistoimintaa.
- Tiedonjako voisi parantua (esim. päätettäisiin tehdä yhteinen Whatsapp-ryhmä tms.)

Valmentautujat toivat jonkin verran esille myös työpajan **resursseihin** eli tiloihin tai laitteisiin liittyviä puutteita.

- Ainoa huono asia oli tilojen kylmyys
- Ainoa huono asia on pajojen tilat muuton jälkeen, ihmiset ovat jakautuneet liian erilleen ja yhteisöllisyyttä on vaikea ylläpitää.
- Työpajatoimintaa voisi kehittää siten, että esim. tilojen ja työvälineiden iltakäyttöä paja-ajan ulkopuolella voisi laajentaa siten, että nuorilla olisi mahdollisuus työstää omia töitään pajan ulkopuolellakin/sen päätyttyä.
- Emme ole saanut uusia koneita, joiden piti tulla jo ennen kuin aloitin. Minulla on pikkusen kritiikkiä kaupunkia kohtaan siitä, koska joitakin asioita emme voineet tehdä.
- Huonoa on se, että työkalut häviävät työpisteestä.
- Uudet työhaalarit olisivat tarpeen.
- Työpajan toiminnan kannalta rahoitus olisi ihan jees. Välineitä voisi olla enemmän ja uudemmaa kamaa.
- Uskon, että määrärahojen lisääminen pienessäkin määrin toisi paljon uusia mahdollisuuksia.
- Huonot työtilat ja valmiudet; jatkuva hälinä häiritsi omaa keskittymistä, työergonomia on huono sekä varusteet tehdä töitä puutteelliset.
- Huono kokemus oli tietokoneiden vähäinen saatavuus ja käytettävyys, jos oli monia ihmisiä, jotka tarvitsivat konetta, mutta sekin on nyt korjattu!
- Työpajan toimintaa voitaisiin parantaa lisäämällä varoja valtiolta, että olisi enemmän mahdollisuuksia tarjota kaikille ja saataisiin esim. paremmat tietokoneet.

Joitakin valmentautujia harmitti se, että oman **valmennusjakson pituus työpajalla** jäi liian lyhyeksi. Työpajatoiminnassa olisi tarvetta pidemmille valmennusjaksoille ja joustavuudelle, kun määritellään jakson kestoa kunkin valmentautujan tarpeiden mukaan.

- Ainoa negatiivinen asia minkä keksin on työkokeilun lyhyys vain 6 kuukautta. Olisin viihtynyt puu -ja maa- lauspajalla selvästi pidempään.
- Pajajakso kestää liian vähän aikaa ja on täytynyt sanoa kavereille heipat liian aikaisin.
- Työkokeilujakso olisi saanut olla kohdallani pitempi, esim. 9-12 kk.
- Asiat olivat ennen paremmin, kun työtoiminnassa oli mahdollista olla 5 päivää viikossa. Ei ollut pakollista "lomapäivää".

Joissakin vastauksissa tuotiin esille **työpajatoiminnan huono tunnettuus** ja tarvetta markkinoida työpajatoimintaa nykyistä enemmän. On tärkeää, että eri palvelutahot tuntevat työpajatoiminnan vahvuudet ja osaavat ohjata nuoria ja varttuneempia asiakkaita työpajoille.

- En kokenut työpajajakson aikana huonoja kokemuksia. Toivoisin, että työpajaa pystyttäisiin mainostamaan ja tuomaan nuorten tietoisuuteen vielä nykyistä enemmän.
- Ei ole muuta kuin TE-palvelut saisivat ohjata tänne paremmin.
- Pajaa pitäisi markkinoida enemmän, pajalaisia ei ole tarpeeksi.

Sovariin vastanneet valmentautajat

SOVARI 2018 -KYSELYYN VASTASI 3883 VALMENTAUTUJAA, joista 54 % oli miehiä, 43 % naisia ja 4 % oli muun sukupuolisia tai ei halunnut määritellä sukupuoltaan. Valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan kaikista työpajojen valmentautujista oli 59 % miehiä ja 41 % naisia. Tähän jakaumaan verrattuna Sovari-kyselyssä naiset ovat hieman yliedustettuina miehiin nähden.

Sovari-kyselyyn vastanneista valmentautujista 72 % oli alle 30-vuotiaita, kun taas valtakunnallisen työpajakyselyn mukaan alle 29-vuotiaiden osuus työpajatoimintaan osallistuneista valmentautujista oli 55 %⁵. Sovarin kokonaistuloksissa painottuvat siis nuorten valmentautujien näkemykset varttuneempien valmentautujien sijasta, vaikka Sovari on suunnattu kaikenikäisille valmentautujille. Sovarissa painottuvat myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja lukio-opinnot suorittaneiden osuudet. Sovariin vastanneiden jakauma AVI-alueittain noudattaa pitkälti työpajojen valmentautujien tilastollista jakaumaa. Ainoastaan Lapin AVI-alue oli yliedustettuna kahdella prosenttiyksiköllä ja vastaavasti Pohjois-Suomen AVI-alue aliedustettuna kahdella prosenttiyksiköllä.

⁵ Bamming, Ruth & Hilpinen, Merja (2018): Työpajatoiminta 2017. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Aluehallintovirastojen julkaisuja 50/2018. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue. <http://www.avi.fi/documents/10191/10616116/Tyopajatoiminta-2017-LSSAVI.pdf/>